МИЛЛАТНИНГ ДАРДЛАРИГА ДАРМОН БЎЛМОҚ ВАЗИФАНГИЗДИР

АМИР ТЕМУР

Қонун - ҳам қилич, ҳам қалқондир!

ИНСОН ВА ҚОНУН

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИНИНГ ҲУҚУҚИЙ, ОММАБОП ҲАФТАЛИК ГАЗЕТАСИ

1996 йил 30 январдан чиқа бошлаган	2001 йил 3 - 9 апрел	№ 14 (218)	Сотувда эркин нархда

ҚОНУН ИЖОДКОРЛИГИ

Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигида мунтазам ўтказиб борилаётган ҳуқуқий-семинарнинг навбатдаги мавзуси Ўзбекистонда қонун ижодкорлиги ҳамда бу борадаги ютуқ ва муаммоларга бағишланди.

Унда Инсон ҳуқуқлари бўйича Ўзбекистон Республикаси Миллий Марказининг директори, юридик фанлар доктори, профессор Акмал Саидов маъруза қилди.

А.Саидов Ўзбекистонда қонун ижодкорлиги масалаларига тўхталар экан, мамлакатимизда бу борада муайян ютуқларга эришилганини, тажриба тўпланганини, бир сўз билан айтганда қонунлар яратишнинг миллий анъанаси шаклланаётганини таъкидлади. Қонунларни янги таҳрирда қабул қилиш ўзининг ижобий самараларини бераётганини айтди. Бундан ташқари, ривожланган мамлакатлар, хусусан, Франциядаги қонун яратишнинг муҳим жиҳатларига тўхталди. Шуни алоҳида эътироф билан айтиш мумкинки, - деди нотиқ ўз сўзида, - биз бугун нафақат хорижий мамлакатлар қонун яратиш тажрибасини ўрганяпмиз, балки бизнинг аксарият қонунларимиз ҳам уларнинг ўрганиш объекти бўлмоқда. А. Саидов ўз мулоҳазаларини давом эттирар экан, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси қонунлар бажарилишини назорат қилиш бўйича етакчилик қилиши лозимлиги хусусида гапирди. Шу билан бирга қонунлар тарғиботида оммавий ахборот воситалари, айниқса ҳуқуқий нашрларнинг фаолиятини жонлантириш зарурлигини айтди.

Қонун ижодкорлиги борасидаги ҳамда Ўзбекистоннинг халқаро конвенция ва шартномаларга қўшилиши билан боғлиқ муаммолар ҳам тилга олинди.

Ўз мухбиримиз

Адлия вазирлигида

ТАЛАБЧАНЛИК ОШИРИЛАДИ

Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигида алоқа ва транспорт комплексларига кирувчи ташкилот, корхоналар раҳбарлари ва масъул ходимлари иштирокида шартномавий муносабатлар юзасидан навбатдаги семинар йиғилиш бўлиб ўтди.

Йиғилишда Вазирлар Маҳкамасининг алоқа ва транспорт комплекси тизимидаги «Ўзбекистон ҳаво йўллари авиакомпанияси», «Ўзбекистон темир йўллари компанияси», «Ўзавтотранс корпорацияси», «Ўзбекистон почта ва телекоммуникациялар агентлиги», «Тошшаҳарйўловчитранс» уюшмаси каби ташкилот ва корхоналар раҳбарлари, ҳуқуқшунослар, ҳисобчилар иштирок этдилар.

Мамлакатимизда демократик жамият барпо қилинаётган бир пайтда қонун устуворлигига алоҳида аҳамият қаратиш мақсадида Адлия вазирлиги ва бошқа идоралар ҳамкорлигида бир неча қонун лойиҳалари ишлаб чиқилди. Натижада қонунчиликка мувофиқ келмайдиган, тадбиркорликни, ташаббускорликни чеклайдиган ва шартномавий муносабатлардаги бир ёқламалик каби ҳолларга барҳам берилмоқда.

Ўзбекистон Республикасининг «Хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятининг шартномавий ҳуқуқий базаси тўғрисида»ги Қонунининг 10-моддасида шартномаларга нисбатан қўйиладиган талаблар белгиланган. Ушбу Қонуннинг 20-, 21-, 22-моддаларига зид равишда шартномаларнинг адвокат-юрист хулосалари олинмасдан тузилишига йўл қўйилмоқда. Жумладан, 2000 йилда ижро этилмаган ёки лозим даражада ижро этилмаган 7,8 млрд. сўмлик 2526 та шартномалар аниқланган. Ўз вақтида корхона ва ташкилотларнинг юристлари масъулиятсизлиги оқибатида тегишли идораларга талабномалар, судга даъво аризалари киритилмаган.

Хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятида, айниқса, улар ўртасидаги хўжалик шартномаларини тузишда малакали юристлар иштироки муҳим. Чунки шартномалар тайёрловчи ва хизмат кўрсатувчи корхоналар ўртасидаги иқтисодий муносабатларнинг асоси ҳисобланади. Шартномавий муносабатларни яхшилаш, бу борада талабчанликни ошириш шу кунинг талаби. Анжуманда шулар тўғрисида ўзаро фикр алмашилди.

Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги матбуот хизмати

Амир Темур таваллудига 665 йил

АДОЛАТНИНГ КУЧИ

Куч адолатдадир

Амир Темур

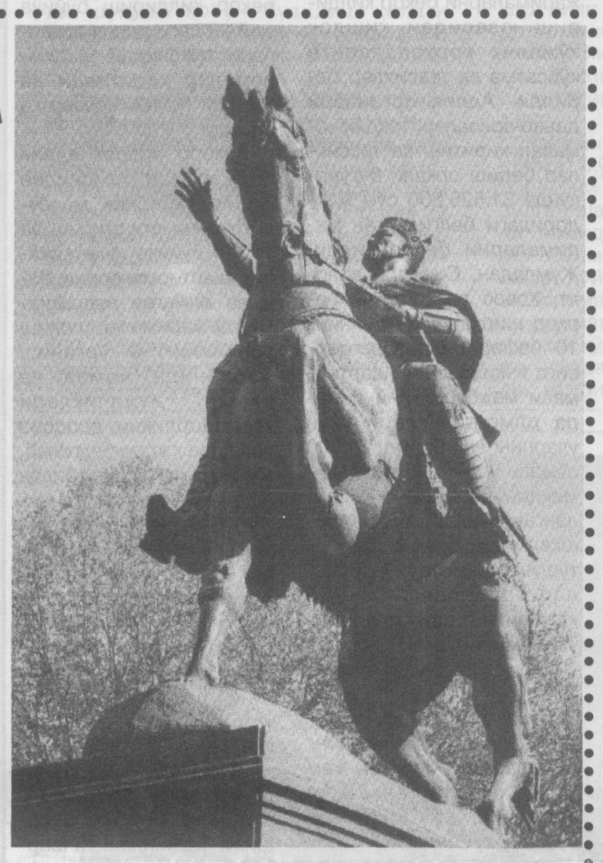

Ер юзида одамизот истиқомат қила бошлаганидан буён неча нафар одам бу дунёга келиб кетганини ҳеч ким билмайди. Жумладан, қанча ҳукмдор ўтганини ҳам. Аммо Искандар Зулқарнайнни жуда катта ҳудудни фатҳ қилгани учун билсак, Чингизхонни золим, босқинчи бир ҳукмдор сифатида тилга оламиз. Фаранглар подшоси Наполеон ҳам ўзининг қайсидир бир ишлари билан тарих саҳифасидадир.

Мана, таваллудига 665 йил тўлибдики, Буюк Соҳибқирон Амир Темур ҳазратлари ўзининг бутун шону шавкати билан жаҳон айвонида сарбаланддир. 1998 йилда чоп этилган "Мустақиллик: изоҳли илмий-оммабоп луғат" китобида шундай сатрлар бор: "Амир Темурнинг саркардалик маҳорати дунё аҳамиятига эгадир: жаҳон ҳарбий академияларида... Амир Темурнинг саркардалик маҳорати ўрганилади".

Бир ривоят эшитган эдик: эмишки, Амир Темур тўққиз марта ҳаж сафарига борган бир алломаи замон ҳузурига бориб, бир марталик ҳаж савобини менга бағишласангиз, деб ўтиниб сўрабди. Шунда донишманд: "Эй улуғ Амир! Агар сиз адолат билан ҳукмронлик қилган даврингизнинг бир соатлик савобини менга бағишласангиз, тўққиз марталик ҳаж савобини сизга бағишлаганим бўлсин!", дея илтижо қилган экан.

Бугун аёнки, Амир Темурни дунё аҳли биргина моҳир саркарда сифатида эмас, балки, энг асосийси, адолат учун курашчи ва унинг ҳимоячиси сифатида билади ҳамда ўзгача бир эъзоз билан тилга олади. Ҳозирда мислсиз даражада тараққий этган Европанинг халқи буюк бобомизни ўзининг халоскори деб билади. Соҳибқирон одамларни нимадан халос этгани эса маълум – адолатсизликдан. Шуни ҳам айтиш лозимки, бугунги ривожланган Европанинг айрим давлатлари бир пайтлар Амир Темур саройида ўз элчилари бўлганлиги билан фахрланганлар...

Дунёда адолат кучидан буюкроқ куч йўқ. Мабодо бошқа бир куч бўлса, у адолатга таянгани учун кучлидир. Шунинг учун ҳам Соҳибқирон кучни адолатда деб билди ва бу ақидага умр бўйи содиқ қолди. Буюк бобомизни катта-катта курашларга чорлаган ҳам адолат эди, десак янглишмаймиз. Зеро, мамлакат босқинчилар оёғи остида топталган, эл қашшоғу хонавайрон бўлган бир пайтда ҳокимиятни эгаллаб, юртни озод қилиб, ҳудудларни империяга бирлаштиришдек улкан, машаққатли ишга фақат адолатга суянган ва ишонганларгина киришиши мумкин эди. Мовароуннаҳр аҳли эса ўша пайтда адолатни буюк Темур сиймосида, фаолиятида кўрди. Адлу инсофнинг ҳузурбахш онларидан баҳраманд бўлди.

Амир Темур нафақат ўз мамлакатини, балки бутун дунёни адолат устувор ҳолда кўрмоқ истади. Уни кейинги юришларга бошлаган ҳам ана шу истак эди. Ахир, давлатида тартиб ўрнатиб, қудратли ҳукмдор сифатида давру даврон суриб ўтириши ҳам мумкин эди-ку!

Мустақиллик шарофати ўлароқ, халқимиз Амир Темурни ўз фарзандини бир йўқотиб, қайта топган онадек ўзгача бир меҳр билан бағрига босди. Азим пойтахтимизнинг қоқ марказида бобомизнинг салобатли сиймоси авлодининг бугунги озоду эркин ҳаётидан унинг шодумон эканлигини билдираётгандек... Дарвоқе, Соҳибқироннинг асрларнинг аёвсиз синовларидан, тажовузу хиёнатлардан эсон-омон ўтиб келаётгани ҳам у суянган адолатнинг тантанасидир.

Биз эса бобомизнинг зафарли юришларини ўзимизча шундай тушунамиз: адолатга суянмоқ лозим, уни ҳимоя этмоқ керак, адолатни ўрнатиш шарт – куч ишлатиб бўлса ҳам... Зеро, кучнинг ўзи адолатдадир.

Рўзибой САИДОВ

Халқаро анжуман

ИНСОНПАРВАР ДАВЛАТ ҚОНУН УСТУВОРЛИГИГА ТАЯНАДИ

Тошкентдаги Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатияси университетида Америка Юристлар Ассоциацияси Марказий ва Шарқий Европа ҳуқуқий ташаббус дастури, Европада хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилоти, Буюк Британиянинг Ўзбекистондаги элчихонаси, Ўзбекистон Судьялар Ассоциацияси ҳамкорлигида «Суд қарорларининг қонунийлиги, асослилиги ва адолатлилигини текширишнинг процессуал тартибини такомиллаштириш масалалари»га бағишланган халқаро конференция бўлиб ўтди.

Конференцияни олиб борган Ўзбекистон Судьялар Ассоциацияси Раиси Абдил Тўхташев Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазири, Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университетининг ректори Абдулазиз Комилов, Буюк Британиянинг Ўзбекистондаги элчиси Гордон Ингхэм, Америка Юристлар Ассоциациясининг Ўзбекистондаги вакили Эллиот Алхадефларга сўз берди. Сўзга чиққанлар инсоният тараққиёти, халқларнинг фаровонлиги ва равнақи учун хизмат қилувчи халқаро қонунчиликка бўлган ишончнинг мустаҳкамланиши билан боғлиқ масалалар хусусида сўз юритиб, бугунги анжуман ҳам айнан ана шундай мақсадлар билан иш бошлаётганини таъкидладилар ва конференция иштирокчиларини эзгулик йўлидаги ҳаракат билан қутладилар.

Анжуман бевосита ўзбек ва инглиз тилларида олиб борилганлиги муҳим аҳамият касб этди. Икки тилни жуда усталик билан пешма-пеш таржима қилиб турган инглиз тили бўйича мутахассис, профессор Қосимбой Мамуровнинг хизматлари кўнгилдагидек бўлди.

Икки кун давом этган тадбирда «Суд қарорларининг қонунийлиги, асослилиги ва адолатлилигини текширишнинг умумий тартиби», «Ишларни апелляция тартибида кўришнинг асослари», «Ишларни апелляция тартибида кўриш жараёнида тарафларнинг ҳуқуқлари», «Суд қарорларини кассация ва назорат тартибида текширишнинг ўзига хос хусусиятлари», «Ўзбекистонда суд ҳокимияти мустақиллиги кафолатлари» сингари мавзулар атрофлича муҳокама этилди.

Ушбу мавзуларда Буюк Британиялик судья Колин Макей, Польша Судьялар Ассоциацияси президенти, Олий Суди, меҳнат ва ижтимоий таъминот бўлими бошлиғи Мария Тереза Ромер, Польша Олий Суди ва Судьялар Ассоциацияси президентининг муовини Катарзина Гонера, Ўзбекистон Судьялар Ассоциациясининг Раиси Абдил Тўхташев ҳамда Ўзбекистон Олий Судининг судьялари Собир Қодиров, Сайёр Эшонқуловлар маъруза қилдилар.

Конференция иштирокчилари ҳукмига «Ишларни апелляция тартибида кўришнинг асослари талабга мос келадими? Агар мос келмаса, улар қай йўсинда белгиланиши ва амалга оширилиши керак?», «Ишларни апелляция тартибида кўриш асослари суд муҳокамасигача бўлган масалаларни ўз ичига оладими? Нима учун?», «Ўзбекистонда суд ҳокимияти мустақиллигини таъминловчи етарли кафолатлар мавжудми? Агар мавжуд бўлмаса, ушбу мустақилликни таъминловчи қандай кафолатлар бўлиши ва улар қандай амалга оширилиши керак?» сингари кўплаб саволлар ҳавола этилди. Ажратилган бир неча кичик гуруҳлар саволлар юзасидан ўзаро муҳокама қилган ҳолда фикрларини баён этдилар. Фикрлар ранг-баранглигининг юзага келиши конференция ишини янада жонлантириб, қизиқарли муҳокама, баҳс ва мунозараларга сабаб бўлди.

- Кўриб турганингиздек, конференция жуда кўтаринки руҳда, жонли, қизиқарли, мазмунли ўтди, - деди биз билан суҳбатда Ўзбекистон Юристлар Ассоциацияси Раиси Абдил Тўхташев, - чет эллик касбдошларимизнинг сўзларидан маълум бўлдики, кўпроқ Польша билан Ўзбекистон қонунчилигида ўхшаш жиҳатлар учрар экан, аммо биз Буюк Британия ва Америка қонунчилигининг ибратли томонларини ҳам англадик ва келгусида ташкил этилган комиссия буни янада чуқурроқ ўрганиб, якуний хулосалар беради, дея умид қиламиз. Хулоса шундай бўлдики, ҳар қандай давлатда адлия, прокуратура, адвокатура, ички ишлар хизмати ўзаро аҳиллик, мустаҳкам ҳамкорлик асосида иш юритишгандагина жамиятда қонун устувор йўналиш касб эта олади.

Конференцияда иштирок этган адлия ходимлари, Ўзбекистон Республикаси Олий Судининг судьялари ҳамда вилоятлардан ташриф буюришган судьялар, прокурорлар ва адвокатлар номидан ушбу тадбир ташкилотчиси Америка Юристлар Ассоциациясининг Ўзбекистондаги вакилига ҳамда анжуманга ҳомийлик қилган Буюк Британиянинг Ўзбекистондаги элчихонасига самимий миннатдорчилик билдирилди.

Салима ҚИЛИЧЕВА,
«Инсон ва қонун»нинг махсус мухбири

Адлия вазирлиги аниқлаяптики...

ФЕРМЕРГА ЕР БЕРИШ

Тошкент вилоятининг айрим туманларида фермер хўжаликларига ер ажратишда «Фермер хўжалиги тўғрисида»ги Қонун талаблари бузилиш ҳолларига йўл қўйилган.

Хусусан, Оққўрғон, Пискент, Юқоричирчиқ туманларида пахтачилик ва ғаллачиликка ихтисослашган фермер хўжаликларига, мазкур қонуннинг 5-моддасига зид равишда, энг камида 10 гектар ер ажратилиши ўрнига 2-3 гектар ер майдони ажратилиб келинган.

Масалан, Пискентдаги пахтачиликка ихтисослашган «С.Турдибоев» фермер хўжалигига 5, «И.Қосимова»га 5, У.Муродовга 3, «С.Эрманова» хўжалигига 5 гектар ва ҳоказо тартибда ер берилган.

Белгиланган тартиб-қоидаларга кўра бундай ечим ноқонуний ҳисобланади. Шу билан бирга, фермер ва деҳқон хўжаликларининг ушбу масалага оид мурожаатлари жамоа хўжаликларининг умумий мажлисида кўриб чиқилиши ва унинг қарори асосида тўхтамга келиниши керак. Бундай хилоф равишда, жамоа хўжаликлари раислари, якка тартибда рад жавоби бериб юбориш фактлари ҳам қонунсизликдир.

ҚОНУН ТАЛАБЛАРИНИНГ БУЗИЛИШИ

Фарғона вилояти туманларидаги айрим ширкат хўжаликларида ички хўжалик шартномасининг турлари, уларнинг моҳияти ва мазмуни тўғрисида тўлиқ тушунча мавжуд эмас.

Масалан, ижара ва пудрат шартномаларининг моҳияти ҳар хил бўлишига қарамай, Қува туманидаги «Ҳақиқат», Олтиариқ туманидаги «Жўрак» ширкат хўжаликлари томонидан тузилган оила (жамоа) пудрати шартномаларида «ижара», «ижарачи» сўзлари ишлатилган. Ҳаттоки Қува туманидаги «Ҳақиқат» ширкат хўжалигида 2001 йилда ғалла етиштириш бўйича тузилган пудрат шартномаларида «буюртмачи-хўжалик»нинг ўрнига «сотиб олувчи» тушунчаси ишлатилган.

Ўзбекистон туманидаги «Соҳибкор» ширкат хўжалигида ипак қурти пилласини етиштириш бўйича ширкат хўжалиги аъзолари билан меҳнат шартномалари тузилган. Аслида бошқа қишлоқ хўжалик маҳсулотларини етиштириш каби ипак қурти пилласини етиштириш бўйича ҳам оила пудрати шартномаси тузилиши лозим эди.

Бундан ташқари, чек дафтарчаларини юритиш тартиби ва талаблари пудратчиларга тўлиқ тушунтирилмаганлиги ҳамда дафтарчаларни юритишда белгиланган тартиб қўпол равишда бузилганлиги аниқланди.

Қува туманидаги «Улуғбек», Олтиариқ туманидаги «Жўрак» ширкат хўжаликларидаги пудратчиларга чек дафтарчасини юритишнинг тартиби ва талаблари етказилмаган. Чек дафтарчалари молия ҳисоб марказида сақланиб келинган. Уларга фақатгина пудрат бошлиғининг исм-шарифи ёзилиб, харажатлар ҳисоби юритилмаган. Олтиариқ туманидаги «Жўрак» хўжалигида пудратчиларга тарқатилган айрим чек дафтарчаларида умумий харажатлар лимити белгиланмасдан, фақатгина сарфланган харажатлар қайд этилган. Риштон туманидаги «Топиволдиев» ширкат хўжалигида эса чек дафтарчаларини олдиндан тўлдириб қўйиш, шунингдек, тўлғазилмаган варақларга пудратчидан имзо қўйдириб олиш ҳоллари мавжуд. Ушбу тумандаги «Гулистон» ширкат хўжалигида 2000 йилда ғалла етиштириш юзасидан пудратчиларга берилган чек дафтарчалари маҳсулот топширилгандан кейин якуний ҳисоб-китоб қилиш учун улардан қайтариб олинмаган. Шундай камчилик Ўзбекистон туманидаги «Соҳибкор» ва «С.Азимов» хўжаликларида, Бешариқ туманидаги «Рапқон» хўжалигида ҳам аниқланди. «Рапқон» ширкат хўжалигида ғалла етиштириш бўйича

(Давоми 3-бетда)

Адлия ходими шарҳлайди

ШАРТНОМАВИЙ ЖАВОБГАРЛИК ҚОНУНИЙ БЎЛСИН

Мамлакатимизда иқтисодий ва аграр муносабатларни ислоҳ қилиш, қишлоқ хўжалигида ҳақиқий мулкчиликни қарор топтириш учун зарур бўлган қонуний асослар яратилди. Президентимиз таъкидлаганидек, "Қишлоқ ҳаётини юксалтириш ҳақида сўз юритар эканмиз, унинг якка-ю ягона йўли — бошланган ислоҳотларни охиригача, пировард натижага етказиш". Бунинг учун эса қишлоқ хўжалигида соҳага тегишли қонунлар ва меъёрий ҳужжатларни ҳаётга оғишмай тадбиқ этиш муҳимдир.

Қишлоқ хўжалигидаги иқтисодий ислоҳотларнинг бош йўналиши — деҳқонларда мулкчилик, тадбиркорлик ҳиссини ривожлантиришга қаратилган. Шу мақсадда ташкил этилган хўжалик юритишнинг янги ташкилий-ҳуқуқий тузилмаларидан бири — йирик товар ишлаб чиқарувчи қишлоқ хўжалик кооперативлари (ширкат хўжаликлари)дир.

Ширкат хўжалигида меҳнат муносабатлари хўжалик аъзоларининг моддий манфаатдорлигини ошириш учун оила (жамоа) пудрати асосида ташкил этилади ва оила пудратидан келиб чиқадиган муносабатлар Фуқаролик Кодекси, Ер Кодекси, Ўзбекистон Республикасининг "Қишлоқ хўжалиги кооперативи (ширкат хўжалиги) тўғрисида"ги Қонуни ва бошқа қонун ҳужжатлари билан тартибга солинади. Ширкат хўжалиги билан унинг таркибий бўлинмалари — оила пудратчилари ўртасида ички хўжалик шартномалар — "Қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштириш ва хизмат кўрсатиш учун оила (жамоа) пудрати тўғрисида" шартномалар тузилади. Ушбу шартномаларнинг мазмунини ундаги белгиланган шартлар ташкил этади. Демак, бу тур шартномаларни тузишда уларнинг қонуний тузилиши ҳамда шартномада ҳар икки тарафнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари, маҳсулот етказиб берувчиларнинг манфаатдорликлари ва ҳуқуқий жавобгарликларнинг тўлиқ белгиланиши керак.

Хўш, жойларда бундай шартномаларнинг тузилиши ва ижроси қандай аҳволда?

Адлия вазирлиги томонидан олиб борилган ўрганишлар давомида қишлоқ хўжалигида шартнома муносабатларини тўғри йўлга қўйишда, айниқса, ички хўжалик шартномаларини тузиш ва ижросини таъминлашда оқсоқликка йўл қўйилаётганлиги, айрим ширкат хўжаликларининг мансабдор шахслари бу ишга эътиборсизлик билан қараётганликлари аниқланмоқда. Жумладан, Вазирлар Маҳкамасининг 299-сонли қарорининг 4-иловасида "оила (жамоа) пудрати асосида вақтинча фойдаланишга берилган ер далолатнома билан тасдиқланади" дейилган. Лекин ушбу Низом талабини қўпол равишда бузган ҳолда Музработ тумани А.Икромов номли ширкат хўжалиги томонидан ана шундай далолатномалар пудратчиларга берилмаган. Қашқадарё вилояти, Қарши туманидаги "Намуна" ширкат хўжалигида ички пудрат шартномаси билан ер бериш ҳақидаги далолатнома ягона ҳужжат сифатида тузилган. Жойларда янгича хўжалик юритиш шаклларини жорий этишнинг ташкилий ҳуқуқий томонларига ҳам эътиборсизлик, саводсизлик билан ёндашув ҳолатлари мавжуд.

Самарқанд тумани "Наврўз" ширкат хўжалигида оила пудратчиларига чек дафтарлари тарқатилмаган. Сурхондарё вилояти А.Икромов номли ширкат хўжалигида чек дафтарчалари хўжаликнинг бўлим ҳисобчиларига тарқатилган бўлиб, ўша ҳисобчилар томонидан тўлдирилиб келинган. Қашқадарё вилояти Косон туманининг "Улуғбек", "Шарқ юлдузи" ширкат хўжаликларидаги пудратчилар чек дафтарлари юритилишининг мақсадлари бўйича тушунчага эга эмаслар. Бу ҳақда ширкат хўжаликлари томонидан етарли ишлар амалга оширилмаган.

Ширкат хўжаликлари томонидан қишлоқ хўжалик маҳсулотларини етиштириш бўйича тузиладиган ички хўжалик шартномаларида асосан шартномаларнинг тўлиқ расмийлаштирилмаслиги, томонларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятларининг аниқ кўрсатилмаслиги, шартнома мажбуриятларини бажармаганлик учун томонларнинг жавобгарлик меъёрлари белгиланмаганлиги каби камчиликлар кўплаб учрайди. Тошкент вилояти, Зангиота туманидаги "Ўзбекистон", Ўртачирчиқ туманидаги "Роватак" ширкат хўжаликларида пахта ва ғалла етиштириш бўйича тузилган пудрат шартномаларида пудратчи ва хўжаликнинг ҳуқуқлари белгиланмаган. Наманган вилояти, Янгиқўрғон туманидаги "Нанай" ширкат хўжалиги билан оила пудратчилари ўртасида 2000 йилга ғалла етказиб бериш юзасидан тузилган ички хўжалик шартномаларида ишлаб чиқариш режасидан ортиқча маҳсулот етказиб берганлик учун пудратчиларнинг манфаатдорлиги белгиланмаган.

Қишлоқ хўжалик корхоналари томонидан шартномаларни бажармаганлик учун пудратчиларга жарималар солишда ҳам қўпол қонунбузилиш ҳолатларига йўл қўйилмоқда.

Адлия вазирлиги томонидан қишлоқ хўжалик корхоналарининг шартнома мажбуриятларини бажара олмаган пудратчиларга нисбатан қўлланилган жарималарининг асослилигини ўрганишлар шуни кўрсатмоқдаки, аксарият ҳолларда жарималарни белгилашда шартнома бажарилмаслигининг сабаблари таҳлил қилинмаган.

Адлия органлари қишлоқ хўжалиги корхоналари томонидан ҳисобланган жарималарнинг 2 млрд. 240 млн. сўм миқдордаги қисмини ўрганиб чиқиб, 37 млн. 788 минг сўм миқдорида ноқонуний жарималар қўлланилганлигини аниқлади ва бу жарималарни бекор қилдириш юзасидан тегишли тартибда судларга даъво аризалари ва хўжаликларга тақдимномалар, шунингдек, тавсия ва кўрсатмалар берди. Шундан судларга 2.100.800 сўмлик пудратчилардан асоссиз равишда ундирилган жарималарни қайтаришлик бўйича 21 та даъво аризалари, қишлоқ хўжалик корхоналарининг 12507.022 сўмлик жарималар белгилаш ҳақидаги асоссиз қарорларини бекор қилдириш юзасидан тақдимномалар киритди ва 29.428.000 сўм миқдорида жарималарни бекор қилдириш юзасидан қишлоқ хўжалик корхоналарига кўрсатма ва тавсиялар берилди. Адлия органлари даъво аризалар, тақдимномалар киритиш ва тавсиялар бериш орқали бугунги кунда 31.528.800 сўм миқдоридаги белгиланган жарималарни бекор қилди. Жумладан, Сирдарё вилоят, Ховос туманидаги Фарҳод ширкат хўжалигининг 10 нафар оила пудратчисига ички хўжалик шартномаси мажбуриятини бажара олмаганликлари учун уларнинг ҳар бирига 24.500 сўмдан жами 245 минг сўм миқдорида жарима ҳисобланган. Вилоят адлия бошқармаси ходимларининг тушунтириш ва кўрсатмаларига асосан Фарҳод хўжалиги бошқарувининг ўзи томонидан жарималар ундирилиши бекор қилинган.

Бўка туманидаги Паркент ширкат хўжалигининг режадагига нисбатан кам ҳосил етиштирган 70 та пудратчисига 16.291.000 сўм, шу тумандаги Улуғбек номли ширкат хўжалигининг режадагига нисбатан кам ҳосил етиштирган 31 та пудратчисига 12.892.000 сўм миқдорида ҳисобланган жарималар ўрганилиб чиқилиб, адлия бошқармасининг кўрсатмаси ва тавсияларига мувофиқ, ушбу жарималарни бекор қилиш ҳақида ширкат хўжаликларининг қарорлари қабул қилинди.

Наманган вилояти адлия бошқармаси, Тўрақўрғон тумани Наврўз ширкат хўжалигининг режага нисбатан кам ҳосил етиштирган 49 нафар пудратчиларга етиштирмаган маҳсулот қийматининг 10 фоизи миқдорида жарималар белгилаш ҳақидаги қарорларини ўрганиб чиқиб, ушбу қарорларда жарималар қонуний асослантирилмаганлигини аниқлади.

Фарғона вилояти, Боғдод туманидаги "Мирзаобод" номли ширкат хўжалиги ғалла етказиб бериш режасини бажара олмаган 42 нафар пудратчи билан ер бериш шартномасини бекор қилиб, уларнинг иш ҳақларидан етказиб берилмаган маҳсулот баҳосининг 5 фоизи миқдорида жами 135.022 сўмни ушлаб қолган. Юқоридаги кўрсатиб ўтилганларга ўхшаш камчиликларни бартараф этиш ва пудратчиларга асоссиз жарималар солиш ҳақидаги ноқонуний қарорларни бекор қилдириш бўйича жойлардаги адлия органлари томонидан тақдимномалар киритилди ва ижроси қаттиқ назоратга олинди.

Бухоро вилоят адлия бошқармаси томонидан қишлоқ хўжалик маҳсулотларини етиштириш ва сотиш бўйича ички хўжалик шартномаларини бажара олмаган пудратчиларга жарималар солиш асослилигини ўрганиш жараёнида жамоа ва ширкат хўжаликлари ҳосилдорликни асоссиз равишда юқори белгилаб, оила пудратчилар билан шартномалар тузилганлиги, натижада оила пудратчилар шартнома режасини бажара олмаганлари ва уларга хўжаликларнинг умумий йиғилиш қарорларига асосан жарималар белгиланганлиги ва ноқонуний равишда жаримага тортилганлиги аниқланган.

Хуллас, Адлия вазирлиги шартномаларни тузиш, уларнинг бажарилишини таъминлаш ва шартнома мажбуриятларини бажармаган тарафларнинг қонуний равишда жавобгарликка тортилишини таъминлашни давр талабига мос тарзда ташкил этиб, назоратни янада кўчайтиради.

Шокир САИДОВ,
Хўжалик юритувчи субъектлар томонидан шартнома мажбуриятлари бажарилишини назорат қилиш бошқармаси бўлим бошлиғи

Соҳибқирон иморатлари – Самарқанднинг мангу жозибаси...

Конституциямизни ўрганамиз

ХУСУСИЙ МУЛК ҲИМОЯСИ

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 53-моддасида Ўзбекистон Республикасида мулкчиликнинг турлари, шаклларининг мавжудлиги ва улар тенглиги эътироф этилган. Жумладан, кўп тармоқли бозор иқтисодиётини шакллантириш йўлидан бораётган республикамизда хусусий мулк ҳам мавжудлиги алоҳида эътироф этилиб, у давлат муҳофазасида эканлиги белгиланган.

Конституциямизнинг мазкур моддасининг мазмуни бозор иқтисодиётининг асосий регулятори ҳисобланмиш хусусий мулк эгаларининг мулкий ҳуқуқлари давлат томонидан ҳимоя қилинишини кўрсатади. Мазкур модда замиридаги мулкий муносабатларни "Ўзбекистон Республикасида мулкчилик тўғрисида"ги Қонуни тартибга солди. Бу нормани қуйидагича шарҳлаш мумкин: Ўзбекистон Республикасида мол-мулк мавжуд ва унга нисбатан эгалик ҳуқуқи тан олинади. Хусусий мулк ҳам мулкчиликнинг бир тури бўлганлиги сабабли у билан боғлиқ муносабатларга ҳам, бошқа мулк турларига тааллуқли бўлган нормалар тадбиқ этилади. Бинобарин, бунда мулк ҳуқуқи ва бошқа ашёвий ҳуқуқларни ҳимоя қилиш усулларидан фойдаланилади.

Мулкий ҳуқуқларни ҳимоя қилиш деганда кўпчилик нормаларда акс эттирилган, фуқаролик ҳуқуқи субъектларининг мулкий ҳуқуқларини амалга оширишга қарши қаратилган тўсиқларни бартараф этиш, бу ҳуқуқларни белгилаш ва ҳимоя қилишга доир усуллар йиғиндиси тушунилади.

Хусусий мулк эгасининг мулкий ҳуқуқларини ҳимоя қилиш фуқаролик ҳуқуқларини ҳимоя қилишнинг бир кўриниши бўлиб, уларга Фуқаролик Кодексининг 11-моддасида санаб ўтилган қуйидаги усуллар тегишли бўлади:

- ҳуқуқни тан олиш; ҳуқуқ бузилишидан олдинги ҳолатни тиклаш ва ҳуқуқни бузадиган ёки унинг бузилиши хавфини туғдирадиган ҳаракатларнинг олдини олиш; битимни ҳақиқий эмас деб топиш ва унинг ҳақиқий эмаслиги оқибатларини қўллаш; давлат органлари ва фуқароларни ўзиниўзи бошқариш органларининг ҳужжатларини ҳақиқий эмас деб топиш; шахснинг ўз ҳуқуқини ўзи ҳимоя қилиши; бурчни аслича (натура) бажаришга мажбур қилиш; зарарни тўлаш; ҳуқуқий муносабатни бекор қилиш ва ўзгартириш; фуқаролик қонунчилигимизда ўз ифодасини топган мол-мулкни ушлаб қолиш, гаров, иппотека каби мажбуриятларни таъминлаш.

Санаб ўтилган хусусий мулкий ҳуқуқларни ҳимоя қилиш усулларини бир тизимга солиб чиқадиган бўлсак, уларни хусусий мулкни ҳимоя қилиш учун қўллашда қуйидагича мустақил гуруҳларга ажратиш мумкин.

1. Хусусий мулкни ҳимоя қилишнинг ашёвий-ҳуқуқий усуллари. Бу усул мулкий ҳуқуқларни мутлоқ субъектив ҳуқуқ сифатида ҳимоя қилиш учун мулкдорни ўзига тегишли бўлган ашёга нисбатан эгалик қилиш, ундан фойдаланиш ва уни тасарруф этиш ҳуқуқларини тиклашга ва ҳуқуқларни амалга оширишда вужудга келадиган тўсиқлар ёки шубҳаларни бартараф этишга қаратилган усулларнинг йиғиндисига айтилади.

2. Хусусий мулкни ҳимоя қилишнинг мажбурият — ҳуқуқий усуллари. Бунда бевосита хусусий мулк ҳуқуқини мутлоқ ҳуқуқ сифатида ҳимоя қилувчи эмас, балки фуқаролик ҳуқуқининг бошқа усулларига айтилади. Хусусий мулкни ҳимоя қилиш фуқаролик ҳуқуқи субъектлари учун мажбурият туғдирувчи институтлар призмаси орқали амалга оширилади. Бошқача қилиб айтганда, мажбурият-ҳуқуқий усуллар хусусий мулкни тўғридан-тўғри эмас, балки якуний тарзда ҳимоя қилади.

3. Мулкий ҳуқуқларни давлат органлари томонидан бекор қилишда хусусий мулкни ҳимоя қилиш. Бунда мулкдорнинг ҳуқуқлари қонунчилик ёки маъмурий органлар томонидан чиқарилган бошқа актларга асосан бекор қилинаётган ҳимоя қилиш усуллари тушунилади.

Ирода БЕКНАЗАРОВА,
ТДЮИ талабаси

Мутахассис минбари

ТАДБИРКОРНИ САРСОН ҚИЛМАЙЛИК

Ҳар қандай турдаги тадбиркорликнинг кредит олмасдан ривожланишини тасаввур қилиш қийин ва бу борада тижорат банклари жуда катта ўрин тутади.

Ҳозирда Республикамиз тижорат банклари томонидан тадбиркорлик субъектларига амалда қўлланилаётган имтиёзли кредитлаш тадбирлари асосан, манба нуқтаи назаридан икки турга бўлинади: биринчиси, бу банкларнинг ўз маблағлари ҳисобидан, яъни олинган фойданинг 25 фоизли ажратмасидан; иккинчиси, бюджетдан ташқари фондлар ҳисобидан, яъни "Бизнес Фонд", Меҳнат, аҳолини иш билан таъминлаш ва ижтимоий ҳимоя қилиш бошқармаси маблағлари эвазига, ҳамда Республика Деҳқон-фермер хўжаликлари уюшмаси фонди ҳисобидан;

Бу ўринда муаммолари кўпроқ бўлган ва амалиётда низоли ҳолатлар тез-тез юзага келадиган бюджетдан ташқари фондлар ҳисобидан кредитлаш ҳақида фикр юритмоқчимиз.

Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигида 1999 йил 20 июлда 775-рақам билан давлат рўйхатидан ўтказилган "Тижорат банклари томонидан кичик ва ўрта бизнес субъектларини бюджетдан ташқари фондлар ҳисобидан кредитлаш Тартиби"га кўра, тадбиркор зарур ҳужжатларини тўплаб, банк бўлимига ариза билан мурожаат қилади. Банк бўлими томонидан белгиланган муддатларда кредит лойиҳалари ўрганиб чиқилиб, тадбиркорлик субъектига кредит ажратиш юзасидан узил-кесил қарор қабул қилиниши лозим. Бироқ, бюджетдан ташқари фондларнинг республика раҳбарияти ва тегишли Бош тижорат банки ўртасида кредит линиясини очиш учун тузилган бош келишувга асосан, бюджетдан ташқари фондлар томонидан тадбиркорларнинг кредит олиш бўйича тўпланган ҳужжатларини банклардан талаб қилиб олиб, ўрганиб чиқиш амалиёти қўлланилмоқда. Хусусан, 2000 йил мобайнида "Бизнес Фонд"нинг Фарғона вилояти бўлими томонидан, ҳар бир кредит лойиҳаси бўйича бизнес режа, банк хулосаси тижорат банкларидан олиниб, мутахассислар гуруҳи томонидан ўрганилиб, 19 та кредит лойиҳаси "ҳужжатларда камчиликлар мавжуд" деган важ билан лойиҳалар юзасидан банк кредит комиссияларининг ижобий хулосаси ва тегишли қарори мавжуд бўлса-да, банкларга қайтариб юборилган.

Оқибатда, ажратилган кредит маблағлар кимга берилишига ваколатли бўлмаган фондлар белгилаб бермоқдалар. Яъни ортиқча сунъий тўсиқлар вужудга келиб, тадбиркорлар вақтида кредит ололмай сарсон бўлмоқдалар.

Масалан, 775-Тартибга асосан Меҳнат вазирлиги фондидан имтиёзли микрокредит олиб бериш ҳақида 2000 йил 26 апрел куни ИДАИ "Заминбанк" бўлимига мурожаат қилган "Сервис-агро" хусусий ишлаб-чиқариш корхонасининг аризаси аввал амалиёт бошқармаси кредит қўмитасида 1 май куни, сўнгра Республика "Замин" банк кредит қўмитасида 17 май куни кўрилиб, 2 млн. 100 минг сўм имтиёзли кредит ажратишга қарор қилинган ва зарур ҳужжатлар 19 май куни Тошкент вилояти ҳокимлиги меҳнат, иш билан таъминлаш ва аҳолини ижтимоий ҳимоялаш бошқармасига юборилган.

Бироқ, вилоят ҳокимлиги бошқармаси томонидан бу масала белгиланган муддатда ҳал қилинмасдан, сансоларликка йўл қўйилиб, орадан 3 ой ўтгач, яъни 9 августда (бошқарма бошлиғи Т.Холбаев имзоси билан) кредит лойиҳаси маъқулланганлиги, лекин маблағ танқислиги учун пул ўтказиб бериш имкони йўқлиги ҳақида 393-ч рақамли жавоб хати берилган. Яна орадан 1 ойдан кўпроқ вақт ўтиб, ҳокимлик бошқармаси ва банк ўртасида тегишли шартнома тузилиб, сўнг 26 октябрда "Сервис-агро" хусусий корхонаси ҳисоб рақамига кредит маблағи ўтказиб берилган. Умумий ҳисобда, тадбиркорнинг кредит олиш ҳақидаги аризасини ҳал этиш асоссиз равишда 7 ойга чўзилиб, ҳуқуқлари қўпол равишда бузилишига йўл қўйилган.

Айрим фондлар томонидан банклардан кредит маблағларининг етишмаслиги сабабли, кредит аризаларини юбормаслик сўралган бўлсада, лекин шу фондларнинг ўзи кредит лойиҳаларини молиялаштириш учун банклардан ҳужжатларни тақдим этишни сўрамоқдалар. Жумладан, "Бизнес Фонд"нинг Фарғона вилояти бўлими томонидан вилоятдаги тижорат банкларига 2000 йил март ойида 37-сонли хат юборилиб, кредит маблағларининг мавжуд эмаслиги сабабли, кредит ажратишга доир аризаларни қабул қилмаслик сўралган. Лекин, "Тадбиркорбанк"нинг Қўқон шаҳар бўлимига 2000 йил 7 июнда 134-сонли, 24 августда 233-сонли хатлар юборилиб, якка тадбиркорлар Д.Ярашбоев (1 млн. сўмлик) ва И.Мирзаевалар-нинг (1,5 млн. сўмлик) кредит лойиҳаларини тақдим қилишга розилик билдирилган. Бундай ҳолат тадбиркорларда кредит олиш учун бюджетдан ташқари фонд раҳбарларининг "розилигини олиш" зарур деган тушунча пайдо қилиши мумкин.

Бош тижорат банклари билан фондларнинг республика раҳбарияти ўртасида тузилган бош келишувга асосан, мижоз ўзи олган кредитини қайтарган ёки қайтармаганлигидан қатъий назар, кредит суммасини фоизлари билан айнан банк Фондга қайтариши шарт эканлиги назарда тутилган бўлиб, бу ҳолатда кредитнинг айнан кимга берилиши масаласи банклар томонидан узил-кесил ҳал қилиниши лозим. Хусусан, Ўзбекистон Республикаси Меҳнат вазирлиги билан Ташқи иқтисодий фаолият Республика Миллий Банки ўртасида 27.09.1999 йилда тузилган 2000 йил учун мўлжалланган Бош келишувнинг 2.1.4-бандида айнан шу ҳолат назарда тутилган бўлишига қарамай, фондлар томонидан барча ҳужжатлар талаб қилиб олиниб, ўрганилиб, ҳақиқатда кредит беришни айнан улар белгиламоқдалар. Масалан, 2000 йил 15 декабр кунига қадар Тошкент вилояти ҳокимлиги меҳнат, иш билан таъминлаш ва аҳолини ижтимоий ҳимоялаш бошқармаси томонидан 10 нафар, вилоят истиқболни белгилаш ва статистика бошқармаси томонидан 2 нафар тадбиркорларнинг кредит ҳужжатлари асоссиз равишда қайтарилган. "Савдогарбанк"нинг Ғазалкент бўлими томонидан "Фидокор" хусусий фирмасига 3 млн. сўм имтиёзли кредит ажратиш учун тақдим қилинган ҳужжатлар вилоят бошқармаси ва Меҳнат вазирлигида ўрганилиб, корхонанинг ҳисоботларига кўра, қарзлари кўплиги ва банк кредит қўмитаси мажлисида иштирок этган ходимларнинг лавозимлари кўрсатилмаган деган важлар билан ҳужжатлари қайтарилган.

"Тадбиркорбанк"нинг Тошкент вилояти бўлими томонидан вилоят ҳокимлиги меҳнат, иш билан таъминлаш ва аҳолини ижтимоий ҳимоялаш бошқармасига "Файз" хусусий фирмасига кредит линияси очиш учун 2000 йил 11 апрел куни хат юборилган, аммо ҳокимлик бошқармаси томонидан кредит ҳужжатлари ўрганилиб, 3 маротаба турли асоссиз баҳоналар билан банкка қайтарилган. Шундан сўнг тадбиркор вилоят ҳокимлиги бошқармасига кредит ажратишни сўраб бир неча бор мурожаат қилгандан кейин 2000 йил 30 октябр куни, яъни орадан 7 ой ўтиб кредит ажратилган. Ваҳоланки, юқорида эслатилган 775-Тартибнинг 3.3.-бандида, тадбиркор ариза берган кундан бошлаб, уни банк кредит қўмитасида энг кўпи билан 20 иш кунида кўриб ҳал этилиши лозимлиги белгиланган.

Хулоса қилиб айтганда, бюджетдан ташқари фондлар ҳисобидан кредитлаш масалаларини ҳал этишда банк раҳбарлари ва айниқса, тегишли фондлар раҳбарияти томонидан амалдаги 775-Тартиб талабларига оғишмай қатъий амал қилиниши лозим.

Бундан ташқари, ушбу меъёрий ҳужжат талабларининг қўпол равишда бузилишига йўл қўйиб, тадбиркорликни ривожлантиришга сунъий тўсиқлар қўйган мансабдор шахсларга нисбатан тегишли чоралар кўрилса, мақсадга мувофиқ бўлади.

Собир ЗОКИРОВ,
Адлия вазирлиги кичик ва ўрта тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш ва ҳимоя қилиш бошқармаси катта маслаҳатчиси

Прокурор назорати

ТАДБИРКОРГА ТЎҒАНОҚ БЎЛМАНГ

Кейинги йилларда мамлакатимизда деҳқончиликни ривожлантириш, чорвачиликни юксалтириш борасида бир қанча ишлар амалга оширилмоқда. Халқимиз фермерликни ёқлаб, шу соҳада ишлашни афзал билаяпти.

Тадбиркор, фидойи кишилар ер олиб, экин экиб, яхшигина даромад қилаяпти. «Фермер хўжалиги», «Деҳқон хўжалиги» тўғрисидаги қонунларнинг амалиётда қўлланиши уларнинг фаолиятида ҳуқуқий асос бўлмоқда. Бир сўз билан айтганда, иқтисодий ислоҳотлар натижасида мулк шакли ўзгариб, ер ўзининг ҳақиқий эгаларини топаяпти.

Ватанимиз равнақи йўлида ҳалол меҳнат қилаётган тадбиркору фермернинг эркин фаолият кўрсатишлари учун шарт-шароит яратиш, уларга ҳуқуқий-амалий ёрдам кўрсатиш борасида туманда бир қатор ишлар амалга оширилмоқда. Жойларда фермерлар йўлига ғов бўлаётган тўсиқлар, қонун ва қарорлар ижроси атрофлича ўрганиб чиқилаяпти. Ўтган йилги ўтказилган текширишларимизда «Оллоёр-Охун» фермер хўжалигига қарашли 50 гектар ерни қайтариб олиш ҳақидаги туман ҳокимининг қарори бекор қилинди.

Жойларда ўтказилган текширувлар шуни кўрсатдики, мавжуд 289 та фермер хўжаликларининг 107 таси хўжаликлар билан ерни ижарага олиш ҳақида шартномалар тузишган. Қолган 182 та фермер хўжаликлари шартномалар тузмаган. Натижада хўжаликлар ўртасида ҳар хил низоларнинг келиб чиқишига сабаб бўлмоқда. Бу ҳақда уларга ҳуқуқий маслаҳатлар берилди.

Ўзбекистон Республикасининг «Кичик ва хусусий тадбиркорликни ривожлантиришни рағбатлантириш тўғрисида»ги Қонуни талаблари ижроси борасида ҳам туман тадбиркорлар палатаси томонидан қисқа муддатли кредитлар ажратишни пайсалга солмаслик, банклар билан белгиланган ҳужжатлар асосида қарз бериш борасида Тадбиркорлар палатаси ва банк бошқарувчиларига кўрсатмалар берилди. Шунинг натижасида биргина У.Дониёров жамоа хўжалигида жойлашган Х.Бобохонов фермер хўжалиги 42 бош чорва молларини 150 бошга етказди. Мавжуд қорамоллар сонининг кўпайишига қараб, фермерга 16 гектар қўшимча ер майдони олиб берилди.

Туманимизда кўплаб фермер хўжаликлари тузилгану, бироқ қонунда кўрсатилган ер билан таъминланмаган. Шунинг учун туман ҳокимининг асоссиз қарорлари устидан 8 та эътирознома киритилиб, қарорлари бекор қилинди. Бундай қонунбузарликларни зудлик билан бартараф этиш тўғрисида 40 та амрнома берилди. Тўртта интизомий жавобгарликка тортишга боғлиқ иш қўзғатилиб, туман фермер хўжаликлари уюшмаси раиси Ҳ.Ибрагимов, мулкдорлар уюшмасининг раиси Ж.Холмуродов интизомий жавобгарликка тортилди.

Бундан ташқари кам қувват билан ишлайдиган қурилиш ташкилотларида ўтказилган текширишларда ҳам қонунбузарликлар аниқланди. Жумладан, МКЖ «Сурхон қурилиш» ташкилотида ўтказилган текширишда аниқланишича, 214 минг 864 сўмлик 29502 килограмм цемент қонунсиз равишда чиқим қилинган. Шу иш бўйича корхона бетон цехи устаси Ҳ.Омонқуловга ЎзРЖКнинг 205-моддаси биринчи қисми билан, бош ҳисобчига эса фойда солиғидан 55,7 минг сўмни қасддан камайтириб кўрсатганлиги учун ЎзРЖКнинг 184-моддаси 2-қисми билан жиноий иш қўзғатилди ва жиноят иши айблов хулосаси билан судга юборилди.

Ҳа, жойларда тадбиркор ва фермерларга тўсиқ бўлаётган ғовларни бартараф этиш, уларга яхши иш шароитларини яратиб бериш борасида умумий назорат тартибида текширувларни олиб бораверамиз, токи элу юртни ўйлаб, ерга меҳр қўйиб ишлаётган деҳқон-фермерлар асло ранжимасин.

Маҳмуд ЖЎРАЕВ,
Шўрчи тумани прокурори,
адлия кичик маслаҳатчиси

Адлия вазирлиги аниқлаяптики...

ҚОНУН ТАЛАБЛАРИНИНГ БУЗИЛИШИ

(Давоми. Боши 1-бетда)

берилган чек дафтарчаларида пудратчилар томонидан қилинган сарф-харажтлар тўлиқ акс эттирилмаган, берилган иш ҳақи сарф-харажатлар лимитига тўғри келмайди.

«Қишлоқ хўжалиги кооперативи (ширкат хўжалиги) тўғрисида»ги Қонуннинг 15-моддасига зид равишда пудратчиларга бириктирилган ер майдонлари ширкат хўжаликлари томонидан такрорий экин етиштириш учун бошқа шахсларга берилгани аниқланди.

Масалан, Қува туманидаги «Ҳақиқат» ширкат хўжалиги томондан 82 та пудратчига ер майдонлари 2000 йилда ғалла етиштириш учун берилган. Улардан 38 тасининг ер майдони бошқа шахсларга такрорий экин экиш учун бериб юборилган ва улар билан ҳам пудрат шартномалари тузилган. Худди шундай қонун бузилиш ҳолати Ўзбекистон туманидаги «С.Азизов», «Соҳибкор» ширкат хўжаликларида ҳам аниқланди.

Олтиариқ туманидаги «Жўрак» ширкат хўжалиги бошқаруви томонидан пудратчиларга бириктирилган ва ғалладан бўшаган ерларни бошқа шахсларга такрорий экин етиштириш учун ижарага бериш тўғрисида 2000 йил 22 августда 10-сонли қарор чиқарилган. Ушбу қарорда 0,15 гектаргача ер майдонининг ҳар бир 0,01 гектарига 150 сўмдан ва 0,15 гектардан ортиқ ер майдонининг ҳар бир 0,01 гектарига 200 сўмдан ижара ҳақи ундирилиши кўзда тутилган.

Қишлоқ хўжалиги корхоналарида ички хўжалик ижара шартномаларини тузишда Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик Кодекси ва «Ижара тўғрисида»ги Қонун талаблари бузилганлиги аниқланди.

Жумладан, Ўзбекистон туманидаги «С.Азизов» ширкат хўжалигида сабзавот, полиз маҳсулотлари ва макка етиштириш юзасидан тузилган ижара шартномаларида ижара ҳақи белгиланмасдан, уларда етиштирилган маҳсулот хўжаликка топширилиши ва бунинг эвазига ижарачиларга ойлик иш ҳақи берилиши кўзда тутилган. Шартномадаги ушбу шартлар ўз моҳиятига кўра оила (жамоа) пудрати шартномаларига хосдир.

Бешариқ туманидаги «Ўзбекистон» ва «Рапқон» ширкат хўжаликлари томонидан боғ ва токзорлар ширкат хўжалиги аъзоларига 10 йил муддатга шартнома асосида ижарага берилган бўлса-да, махсус комиссия томонидан ҳар йили боғ ва токзорларни сотиш далолатномасини расмийлаштириш орқали йиллик ижара ҳақи белгиланган. Лекин тузилган ижара шартномасига тегишли ўзгартириш киритилмаган.

Ўзбекистон туманидаги «Соҳибкор» ширкат хўжалиги томонидан боғ-токзорларни ижарага бериш бўйича тузилган шартномаларга ижарага берувчи номидан имзо қўйиш ваколатига эга бўлмаган бригада бошлиқлари имзо қўйган, хўжалик раҳбари эса шартноманинг кириш қисмига «тасдиқлайман» деб имзо қўйган. Айрим ширкат хўжаликлари томонидан тузилган ижара шартномаларига эса хўжалик муҳри қўйилмаган.

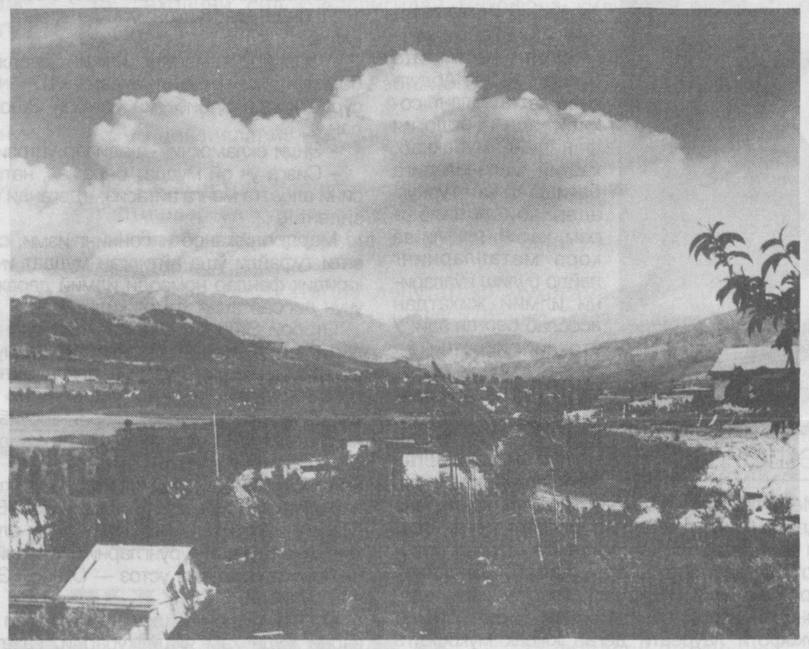

Ўрғут тоғларида баҳор ҳавоси...

Мулоҳаза учун мавзу

ГИЁҲВАНДЛИКНИНГ ХУНУК ОҚИБАТИ

Оиладаги яккаю ягона ўғилдан умиди катта эди отанинг. Чунки фарзанди ёшлигидан эсли-ҳушли, энг муҳими, иқтидорли эди. Мактабни аъло баҳолар билан битириб, институтда ўқиётган ўспирин битириш олдидан қўққисдан айнидиқолди. У меҳр қўйган ўқишидан ҳам, ўзи куйдим-ёндим деб уйланган турмуш ўртоғидан ҳам, кўзмунчоқдек фарзандидан ҳам совий бошлади. Дастлаб ота ўғлининг бу хатти-ҳаракатини тушунмай, ҳайрон қолиб юрди. Баъзан бирор-бир касалга чалиндимикан, деб шубҳага ҳам бориб, ўғлига шифокорларга кўринишни маслаҳат берди. Аммо ўғли кундан-кунга ҳаётдан совий бошлади. Даҳшатлиси, у хаёлпараст бўлиб, ориқлаб кетди. Агарда отанинг дўсти уйига келиб, берган қарзини сўрамаганда, ёпиғлиқ қозон яна анча вақт ёпиғлигича қолармиди.

- Зарур бўлмаса, сўрамас эдим, ўғлинг тўрт-беш кунда қайтариб бераман, деб ўттиз минг сўм олганди, бугун икки ой бўлаяпти, - деди ошнаси.

Ота ҳайрон бўлиб қолди. Қандай қилиб унинг ўғли ўзидан сўроқсиз пул қарз олади? Дўстининг олдига ўғлини чақиртиради. Ўғли гапни олиб қочиб, бир амаллаб бу сафар вазиятдан қутулади. Лекин уйга тўрт-беш кишининг қарз сўраб келиши, бундан ташқари ошналарининг «Ўғлинг гиёҳвандларга қўшилиб юрибди», деган гапи отанинг кўзини очди.

Оила бошлиғининг касалмандлиги, қон босими касаллиги борлигини билган муштипар она, қайнонасининг юзини қилиб қийналиб яшаётган келин шу куни бор ҳақиқатни отага очиқ-ойдин айтди. Хуллас, ўғил гиёҳвандлик дардига мубтало бўлгани аён бўлди. У ҳар сафар онасидан катта пул, ёхуд бирор қимматбаҳо тақинчоқ олиб, бу охиргиси, отам билмасин, деб қасам ичарди.

Она ҳам бу воқеаларни сир сақларди. Келин эса севгилисидан айрилишини истамай, дардини ошкор қилмади.

Доғда қолган ота енг шимариб, ўғлини гиёҳвандлик кўчасидан чиқариб олишга киришди. Оилалик болани кўчага чиқармай, уйда боғлаб қўйди. Ҳатто жонидан ўтсин, бу йўлдан қайтсин, деб оч-наҳор сақлади. Ҳар сафар катта-катта ваъдалар бериб, қасам ичиб, уйдан чиққан бола яна гиёҳ чекиб уйга келаверди. Аҳвол шу даражага бориб етдики, нуфузли оила фарзанди устидаги кийим-бошини сотиб, ҳаммоллик қилиб, гиёҳ чекишдан ўзини тиймади.

Охири пул бер деб, ўз хотинининг бўғзига пичоқ тираган ўғлини тартибга чақириб, қўлидан пичоқни оламан деганда отанинг қон томири ёрилиб, оламдан ўтди. Аммо гиёҳванд ўғил бундан хулоса чиқармади. Хотини кетиб қолди, ўзининг туққан онаси оқ қилди. Бошқача айтганда, туппа-тузук оила гиёҳвандлик натижасида барбод бўлди.

Дарҳақиқат, бугун ёшларимиз ўртасида гиёҳвандлик кўчасига кириб кетаётганлар сони бироз кўпаймоқда. Хўш, нимага шундай бўлаяпти? Бу вабо қаердан тарқалаяпти ва қандай кириб келаяпти?

Бунга бугун фаолият кўрсатаётган видеобарлардаги ҳар хил қаланғи-қасанғи фильмлар, шунингдек, назоратсиз фаолият кўрсатаётган дискотекалар сабабчи бўлмаяптими? Санг устига порсанг, деганларидек очиғини айтиш керак, ёшлар тарбияси билан айрим ота-оналар қизиқмай қўйдилар. Улар бозор иқтисодиёти даврида пул топиш билан оввора бўлиб қолишди. Боламнинг қорни тўқ, эгни бутку, яна нима керак, деб маънавий тарбияни бироз унутишди. Эртасини ўйлаган киши бугун ўз фарзандлари тарбияси билан жиддий шуғулланиши керак. Ахир, айтадилар-ку, ота бўлиш осон, оталик қилиш қийин деб. Ҳеч ким, ҳеч қачон ёшларнинг тарбиясига бефарқ қараши керак эмас. Ана шундагина баркамол инсонни тарбиялаб, вояга етказишимиз мумкин!

Азим ҚОДИРОВ

Қонун ва ижро

БОЗОРНИНГ ХЎЖАЙИНИ

мақомига аслида истеъмолчи–харидор эга бўлмоғи шарт

Юртимизда моддий бойликлар яратиш, қуриш, бунёд этиш ва хизмат кўрсатиш масканларининг сони кўп. Хўш, моддий бойликлар қандай мақсадларда яратилади, хизмат кўрсатишга не учун ҳозиру нозирмиз?

Бу саволга бир тоифа одамлар «пул учун», бошқа тоифадагилар «кишилар эҳтиёжини қондириш учун», дея жавоб беришади. Жавоблар турлича. Аммо ҳар иккаласида ҳам жон бор — кимдир пул учун яшаса, яна кимдир бировлар ҳожатини чиқармоқ, эҳтиёжини қондирмоқ, мушкулини осон, оғирини енгил этмоқ учун меҳнат қилади, жон куйдиради.

Пул, мол-дунё учун яшаётганлардан эл-юртга наф камроқ келиши ёки деярли келмаслиги ҳаммага аён. Бундайларнинг қилар иши бировнинг чўнтагини кўзлаш, панд бериш. Тирикчилик йўлида меҳнат қилувчилар — бундайларнинг акси. Гапнинг индаллосига келсак, биз таърифлаётган тоифадагиларнинг аксини шу кунларда умумбозоримиздан топасиз. Хайриятки, назорат маҳкамалари бор. Улар кимнинг аслида кимлигини бирпасда айтиб беришади. Ҳалол меҳнат-ла бирини иккига дўндириб, харидорни алдамай-нетмай савдо қилаётганларни қўллашади, пул йўлида мижозини чув туширувчиларнинг танобини тортишади, нарх-навонинг эркинлиги ва барқарорлигини таъминлашни хизмат вазифаси деб билишади. Сирасини айтганда, истеъмолчи аталмиш 25 миллионли халқимиз манфаатларини шу янглиғ ҳимоя қилувчи назорат маҳкамаси Президент Фармони, ҳукумат қарорига биноан таркиб топди. Бу — мамлакатимизда инсон манфаатлари устуворлиги, аҳли фуқаро турмуши йўлида қилинаётган ғамхўрликлар ифодаси.

Таъкидлаш жоизки, жамият шўролар замонида бўлганидек, сифатни бир чеккага қўйиб, сон ортидан қувиб юраверганида монополиядан чиқариш ва рақобатни ривожлантириш билан шуғулланувчи республика ташкилоти ва унинг ҳудудий маҳкамалари вужудга келмаган бўларди. 1992 йили таркиб топган мазкур ташкилот 2000 йилгача Республика Молия вазирлиги таркибида, унинг бир бошқармаси, кейинчалик қўмитаси мақомида фаолият кўрсатди. Президент Ислом Каримовнинг 2000 йил 2 августдаги Фармонига мувофиқ эса бевосита Республика Вазирлар Маҳкамасига бўйсунувчи Давлат қўмитасига айлантирилди. Бу — халқимизга давлатимиз, йўлбошчимиз ғамхўрлигининг яна бир ифодаси.

Маълумотларнинг тасдиқлашича, ўтган йили биргина Хоразм вилоятида нопок сотувчи, хизмат кўрсатувчилардан истеъмолчилар ҳақига қилинган хиёнат ва етказилган зарар учун 24 миллион 32 минг сўмликдан зиёд маблағни ундириш чоралари кўрилди. Монополиядан чиқариш ва рақобатни ривожлантириш Давлат қўмитасининг вилоятдаги ҳудудий бошқармаси шу давр мобайнида текширишларни мувофиқлаштирувчи республика комиссиясининг рухсатига биноан жами 247 та ташкилотда тафтиш-таҳлил тадбирларини амалга оширди. Пировардида уларнинг 186 нафари истеъмолчилар ҳуқуқларини бузаётгани аён бўлди. Текшириш ва таҳлиллар натижасида 32 та маъмурий иш қўзғатилиб, айбдорларга салкам 1,9 миллион сўмликка яқин жарима солинди. 4 та қонунбузарлик ҳолати бўйича тўпланган ҳужжатлар прокуратура идоралари ҳукмига ҳавола этилди. Айни кезда вилоятда жами 63 хил маҳсулот ишлаб чиқараётган, хизмат кўрсатаётган 43 та корхона бозорда монопол (ҳукмрон) мавқеини эгаллагани учун давлат рўйхатидан ўрин олиб турибди. Бу хил корхоналар сони мутассил озайиб бораётгани эътиборга лойиқ.

Истеъмолчилар ҳақ-ҳуқуқларини ҳимоя қилувчиларнинг мақсад ва режаларини илғаб олмаганлар «Нима, маҳсулот ва хизмат ҳажмини кўпайтиришса ёмонми?» деб сўрашлари табиий.

- Ишбилармонликка бел боғлаганлар сони вилоятимизда тўхтовсиз ортиб бораяпти, - деди мазкур савол бўйича ҳудудий бошқарма бошлиғи Ўринбой Абдуллаевга мурожаат қилганимизда, - ўтган йили улар сафига яна 3193 та янги тадбиркорлик масканлари қўшилди.

Бошлиқнинг сўзидан у ҳам, бошқарма жаоаси, қолаверса, вилоят раҳбарлари, шу ишнинг мутасаддилари ҳам фақат бир мақсад: бозорда соғлом рақобат муҳитини яратиш учун интилишаётганини англаш қийин эмас. Рақобатнинг кучайишидан келадиган наф катта, ундан авваламбор аҳли истеъмолчи наф кўради. Дейлик, бир маҳсулотни тегишли ҳудуддаги битта корхона ўрнига ўнтаси бисёр этса, имонингиз комил бўлсинки, ўша матоҳнинг бозордаги нархи ҳеч бўлмаганда тенг ярмига камаяди, сифати эса кам деганда кинчи томондан маҳсулот сифатининг ортиши, учинчи томондан ҳалол рақобатнинг кучайиши гаровига айланади. Бу бозор муносабатларининг энг муҳим ва асосий шарти, десак янглишмаймиз.

- Тизимимиз ёш, шу боиским, куч-ғайратимиз ҳам бисёр, - дейди суҳбатни давом эттириб, бошқарма бошлиғи. - Бошқарма асосан 4 та: «Истеъмолчилар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш», «Товар бозорларида монополистик фаолиятни чеклаш ва рақобат», «Реклама, Табиий монополиялар тўғрисида»ги Қонунларга биноан иш кўради.

Суҳбатдошимизнинг ҳикоясидан англадикки, бошқарма ходимлари мазкур қонунларнинг ижросини яхлит ҳолда эмас, балки ҳар бир моддасини алоҳида назарда тутиб, назорат қилишаркан. Камчилик ва нуқсонлар, ҳуқуқбузарликлар йўлига ғов солишда бунинг аҳамияти катта. Бошқарма бошлиғи бизга монополистик фаолиятни чеклаш ва истеъмолчилар ҳуқуқларини ҳимоя қилишга доир иккала қонуннинг айрим моддалари бўйича ҳатто 5-10 марталаб назорат-таҳлил тадбирлари ўтказилганлигини, бу қатор камчилик-нуқсонларнинг барҳам топишига олиб келганлигни айтиб берди. Бундай факт ва рақамлар жамоанинг истеъмолчилар ҳуқуқларини муҳофаза қилишда фаоллиги, жонкуярлигидан далолат беради.

Ҳозир воҳа бозорларини бошқараётган, нарх-навони оширaётган, аҳолининг ишончли ва сифатли мол ҳамда маҳсулотларга бўлган ҳуқуқи, эҳтиёжини камситаётган, мавжуд имконлардан ноўрин фойдаланаётганларнинг бари назоратда. Бошқарма раҳбарияти бир қисм қоидабузарлар фаолиятига ваколати доирасида ўзи баҳо бераётган бўлса, яна бир қисмини тегишли раҳбар маҳкамалар, қонун назорати ва ҳуқуқ тартиботи идоралари ҳукмига ҳавола этаяпти. Натижа: бозор мўътадиллиги.

Аммо шуни ҳам таъкидлаш жоизки, имконларни ишга солиб, маҳсулот ҳажмини мутассил оширaётган, хизмат кўламини кенгайтираётган, бозорларимизни бойитиш билан бирга муайян мавқени ҳам қўлга киритаётган омилкорлар фаолиятини қўлламоқ даркор. Бозор муносабатлари уларга муносиб рақобатчиларнинг майдонга келиши туфайли тантана қилади. Ўрта ва кичик бизнесни қўлламоқ, унинг субъектларига имтиёзли қарз берилишини таъминламоқ даркор. Шундагина чинакам тўкинликка етишамиз, шундагина мол ва маҳсулотлар сифати, хизмат кўрсатиш савияси ортади, нарх-наво мўътадиллигига эришамиз. Қонунлар, ҳуқуқий-меъёрий ҳужжатларга суяниб фаолият кўрсатилса бас: ниятлар вожиб бўлаверади. Башарти, унинг акси кузатилса-чи? Монополиядан чиқариш ва рақобатни ривожлантириш ҳудудий бошқармаси ўтган йили таъкидланганидек, бозорни «лойқалатаётган»ларнинг 186 тасини аниқлади.

Бошқарма томонидан бозорлардаги дори-дармон савдосининг аҳволи ўрганилади. Истеъмол муддати тугаган, муолажани кафолатламайдиган, лаборатория таҳлилидан ўтказилмаган дорилар, тиббий воситаларнинг сотилаётгани бўйича аҳолининг ҳақли эътирозлари беэътибор қолмайди. Тегишли назорат маҳкамалари кўмагида амалга оширилган текширишлар (жами 38 та дорихона фаолияти ўрганилди, уларнинг 31 тасида турли қоидабузарлик ва қонунбузарликлар аниқланди) якунига кўра, беморга нафидан кўра зиёни кўпроқ тегаётган иккита дорихонанинг расмий рухсатномаси (лицензияси) бекор қилинди, бешта дорихонанинг ҳужжатлари Соғлиқни сақлаш вазирлиги ҳузуридаги рухсатнома комиссиясига, 4 тасининг ҳужжатлари прокуратура ва 4 тасиники солиқ идораларига чора кўриш учун юборилди. Қоидабузарлардан жарима ҳам ундирилди, у 122 минг 500 сўмни ташкил этди. Тамаки маҳсулотлари ва спиртли ичимликлар савдосидаги қатор ўзбошимчаликларга ҳам шу йўсинда чек қўйилди. 45 бор ўтказилган рейдлар мобайнида 700 минг сўмликка яқин тамаки ва ўткир ичимликлар савдосига барҳам берилди. Бошқарма навбатдаги текширишни Қўшкўпир «Силикат ғишт заводи» ҳиссадорлик жамиятида ўтказди. Истеъмолчилардан ўмарилган 1 миллион 554 минг сўм пул эгаларига қайтарилди. Истеъмолчилар ҳақига хиёнат қилишнинг аччиқ сабоғини «Хоразм-пилла» ҳиссадорлик бирлашмаси ва унинг вилоятдаги қатор корхоналари мутасаддилари ҳам татиб кўришди. Уларнинг мижозлари куппа-кундузи чув туширишга қаратилган ножўя қадамларига текшириш асносида хотима берилиб, ортиқча нархда сотилган бир неча ўн минг сўмлик хом ашёнинг пули эгаларига қайтарилди. Текшириш, кузатишлар давомида «Хоразм-пилла»дагиларнинг бошқа бир ғаройиб «кашфиёти» ҳам юзага қалқиб чиқди ва пировардида Ўзбекистон Республикасининг «Товар бозорларида монополистик фаолиятни чеклаш ва рақобат тўғрисида»ги Қонуни 14 моддасига зид равишда бозорда ҳукмрон мавқени эгаллашга қаратилган ҳуқуқбузарликнинг пайи қирқилди.

Хуллас, аниқланган камчиликларнинг ҳам, унга барҳам бериш соҳасида кўрилган чора-тадбирларнинг ҳам сони кўп. Буларнинг бари шубҳасиз, амалий саъй-ҳаракатлар натижаси, интилиб ва изланиб ишлаш самараси. Бундан ташқари ижро тадбирлари учун тўрттала қонуннинг ҳар бири юзасидан жамоанинг ўзи масъул бўлган махсус қўлланмалар: тушунтириш ва тарғибот-ташвиқотга доир плакатлар яратилибди, нашр этилибди. Бу плакатларни ҳозир вилоятдаги бозорлар, савдо ташкилотлари ва корхоналари, хизмат кўрсатувчи идора ва муассасаларда, аҳоли гавжум жойларда бемалол учратишингиз мумкин. Одамлар ўз ҳақ-ҳуқуқларини қанчалик тез англашса, жамият ривожи ҳам шу қадар жадаллашади. Шуни назарда тутган ҳолда, чоп этилган тарғибот воситаларининг қудрати, таъсир кучини яққол илғаб оласиз.

- Мустақил юртимизнинг гуллаб-яшнашига ўз улушимизни қўшиш — барчамизнинг эзгу мақсадимиз, - деди суҳбат сўнггида Ў.Абдуллаев, - умумбозорни сифатли мол ва маҳсулотларга сероб қилиш, харидорнинг илкига ўнни кўриб, биттасини харид этиш имконини бериш ва албатта, арзонгарчилик муҳитини яратиш асосий вазифаларимиздан биридир.

Ҳа, ҳали баримиз юртимиз истиқболи, халқимиз иқболи йўлида фидоий ишлаш кўникмаларини намойиш этганимизча йўқ. Кимлардир беришдан кўра олишни кўпроқ ўйлашади, кимлардир ё моддий бойлик яратувчи, ё истеъмолчи мақомидаги ҳақ-ҳуқуқини танимайди, баъзилар таниса-да, танимасга, билса-да, билмасга олишади. Мазкур хато-камчиликлар, унга боғланиб қолган масала ва муаммолар барҳам топсагина, дилимизда шукроналик туямиз. Унгача эса ҳаётимиз мазмуни истиқболга чин дилдан инониш, интилиш, яшаш, меҳнат қилишдан иборат бўлиб қолаверади.

Абдулла СОБИРОВ,
«Инсон ва қонун»
мухбири

Соли Ражабов (ўртада) Мақсуд Қориев ва Я.Песинлар билан

Устозлар сабоғи — тарих дарсхонаси

ҲУҚУҚШУНОС БЎЛИШ ОСОН ЭМАС

(Давоми. Боши ўтган сонда)

Институтни тугатгач, тақсимлаш комиссияси мени Тожикистоннинг Ленинобод вилояти (ҳозирги Хўжаобод) адлия бўлимига бош тафтишчи этиб ишга тайинлашди. Уйга бордим. Яна йиғи-сиғи. Акам ҳали урушдан қайтиб келмаган, онам бу сафар ҳам: «Сенга Тошкентда иш қуриб қолган эканми? Сенсиз ёлғиз қоламанми? Не азоблар билан ўқитган эдим, буёғи уйлантиришим ҳам керак» деб нолий бошладилар.

Кетишим аниқ эди. Ҳужжатларимни олай деб деканатга учрашдим. Тўсатдан ўша ерга худди Ҳизрдек яна Соли Ашурович кириб қолдилар. Мени кўришлари билан: «Ишларингиз нима бўлди, ука?» деб қолдилар. Мен: «Сизнинг ватанингизга жўнаб кетаяпман» дедим. Соли Ражабов кулиб: «Ҳеч қаерга бормайсан, давлат ва ҳуқуқ кафедрасига аспирант қилиб олиб қоламиз, яна ўқийсан, фан номзодлиги диссертацияси устида ишлашинг керак», деб қолдилар...

Кўриб турганингиздек, бу инсоннинг менга қилган яна бир учинчи эсда қолар яхшилиги эди. Сал ўтмасдан эшитсам, Соли Ражабов Тожикистон давлат университетига ректор бўлиб кетадиган бўлибдилар. Бироз юрагим уюшди, ахир, менинг номзодлик диссертациямга ҳам шу киши раҳбар эди-ку, буёғи нима бўлади, деб ўйладим.

Ўша кезлари мен газетага адабий ходим бўлиб ишга ўтган эдим, институтда домланинг маърузаларини ҳам ўқирдим. Навбатдаги шундай маърузани тугатиб чиқсам, қабулхона котибаси келиб: «Сизни Соли Ашурович чақираяптилар, кириб учрашиб кетар экансиз», деб қолди.

- Ўғлим, мен энди Тожикистонга ишга кетадиган бўлиб қолдим, сенинг эски шаҳардаги уйингни биламан, бир марта борган эдим... Менинг уйим ҳам бўш қолмасин, сенга ташлаб кетаман, балки ўша ерга кўчиб борарсан? - деб қолдилар. - Ҳа, уй сенга мендан эсдалик бўлади, ахир, сен менинг ўғлимдек бўлиб қолдинг...

Бир донишманддан сўрабдилар:

- Ота яқинми, ё устоз? - деб.

Донишманд дебди:

- Агар устозинг ота бўлса, отанг устоз бўлса!

Соли Ражабов ана шу донишманд айтгандай ҳам устоз, ҳам ота эди мен учун.

1943 йилда институтда бизга давлат ва ҳуқуқ тарихи фанидан атоқли ҳуқуқшунос аллома Отабой Эшонов сабоқ берардилар. Отабой ака маърузаларини бошлаб юборганларида аудитория сув сепгандек жим бўлиб қоларди. Домланинг овозлари бироз бўғиқроқ бўлса-да, нутқлари равон, ширали, ва маъноли эди. Эшитиб турсангиз гўё яхши куйни хиргойи қилаётгандек туюларди назарингизда.

Отабой ака ғоят камсуқум, ўта камтар,- талабалар билан бир пасда тил топишиб, апоқ-чапоқ бўлиб кетадиган, суҳбатижон инсон эди. Қизиқ воқеликларни айтиб, барчанинг эътиборини ўзларига тортадиган қобилиятлари бор эди. Бир куни нима бўлди-ю, Соли Ражабов дарсга келолмаганда, ул кишининг ўрнида Давлат ва ҳуқуқ назарияси фанидан Отабой ака маъруза ўқиди. Ёдимда, маъруза «Давлат ва ҳуқуқнинг келиб чиқиши» деган мавзуда эди. Домла маърузани чунонам усталик билан ўқидиларки, қойил қолмасдан бўлмасди. Кейинроқ мен шу мавзуда маъруза ўқиганимда, Отабой Эшоновнинг услубини ўзимга андоза этиб олганман. Ҳа, домлаларимиз бир-биридан яхши, фикр доираси кенг, ўз фанини чуқур биладиган алломалар эдилар.

Отабой ЭШОНОВ

Отабой Эшонов олимлар ўртасида эътиборли алломаи замон эдилар. Умуман, давлат ва ҳуқуқ тарихи илмида ул зотнинг олдига тушадиган одам бармоқ билан санарли эди. Энг муҳими, олижаноб инсон эдилар. Фақат Ўзбекистондагина эмас, Отабой Эшоновни ҳатто москвалик ҳуқуқшунос олимлар ҳам яхши билишарди, ҳурмат қилишарди. Бухоро тарихи бўйича етук илмий асарлар яратган, Давлат ва ҳуқуқ тарихи ва назарияси бўйича дарсликлар муаллифи, Ўзбекистонда миллий давлатчилик тарихи ва назарияси бўйича илмий қўлланма ва бошқа туркум илмий мақолалар ёзган, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган фан арбоби, юридик фанлар доктори, академик...

Отабой Эшонов ҳақида, у киши билан бўлган саодатли кунлар ҳақида,олижаноб фазилатлари, ёшларга нисбатан саховатлари ҳақида қанча гапирсанг камдек туюлади.

Газетага ишга ўтганману, яна юридик институтда ўриндошлик асосида дарс бериб бораман. Бир куни устоз Отабой Эшонов: «Уйингга борамиз» деб қолдилар. Хурсанд бўлиб кетдим. Устоз ҳазиллашиб: «Ука, меҳмонга чақирганда овқатларнинг масаллиғи ўзбекона, ўтириши эса оврўпача бўлса», деб қолдилар. Ўша гаплари ёдимда қолган экан, овқатлар ўзбекча бўлсин деб қўлбола норин қилдик, сомса ёптирдик. Стол қўйиб, оқ дастурхонлар ёздик. Хуллас, устоз айтганларидек, тўкин «европача» дастурхон тузатдик. Кутиб турдик.

Тушликдан сўнг Отабой ака тўсатдан атоқли аллома, Ўзбекистон Фанлар Академиясининг президенти Ҳабиб Абдуллаев билан кириб келсалар бўладими?! Ул улуғ зотни ким ҳам танимасди, дейсиз! Мен ҳам бир неча бор учрашиб, суҳбатларини олганман. Унинг Ўзбекистонда илм-фаннинг ривожи, айниқса, миллий кадрлар етиштириш соҳасида амалга оширган кўплаб саховатли ишларининг гувоҳи бўлганман. Ҳозирги Ўзбекистонимизнинг илм-фан даргоҳидаги кўплаб заковатли олимларнинг камолида Ҳабиб Абдуллаевнинг ўзига хос хизматлари бор, десам хато бўлмас. Ҳабиб Абдуллаев катта талант соҳиби эди. Геология фанининг мураккаб, ҳаётий масалаларига бағишланган туркум асарларида вольфрам, қалай, рангли ва қора металларнинг пайдо бўлиш йўлларини илмий жиҳатдан асослаб берган эди. У атоқли сиёсатчи ва давлат арбоби сифатида республикамиз иқтисодиёти, маданиятининг ривожига салмоқли ҳисса қўшган эътиборли инсон эди. «Металлогия — фойдали қазилма конларини қидиришнинг геологик асослари» деган асари учун Ал-Беруний номидаги давлат мукофотига сазовор бўлган Ҳабиб Абдуллаев Франция, Буюк Британия геология жамиятларининг аъзоси бўлиш билан бирга, Давлат мукофоти лауреати деган юксак мукофотга ҳам сазовор бўлганлардан эди. Шу билан бирга у кишининг Миллий кадрлар тайёрлаш йўлидаги жонбозликлари, фидойилик ишлари собиқ коммунистик империя сиёсатига унчалик тўғри келмади, чамаси, анча сиқувларга ҳам дучор бўлган эдилар.

Маълумки, собиқ коммунистик империя даврида республика, вилоят, шаҳар, ҳатто район партия қўмиталарига «марказ»га садоқат билан хизмат этадиган «иккинчи» котиблар тайинланарди. Улар барча ишга аралашар, айниқса, кадрлар масаласига.

Ўша вақтда Тошкент шаҳар партия қўмитаси, марказқўмининг иккинчи котиби Титов деган одам эди. У устоз-олимга нисбатан қаттиқ зуғум ўтказганлигини билардик. Йўқ ердаги айбларни бўйнига қўйиб, алломани қаттиқ таъқиб остига олганди. Бу таъқиблар олимнинг мустаҳкам иродасини синдира олмаса ҳам, уни руҳий-жисмоний жиҳатдан қийнади. Оқибат оғир хасталикка йўлиқиб, ёруғ дунёдан кўз юмиб кетди. Худди шундай таъқибга атоқли математик аллома, академик Саъди Ҳасанович Сирожиддинов ҳам йўлиққан эди.

Хуллас, ўша куни бизнинг хонадонимиздаги суҳбат чоғида бир нарсага ишонч ҳосил этган эдим: Ҳабиб Абдуллаев ўзбекнинг ҳақиқий фидойи ўғлони, оламшумул йирик олим, мутафаккир, миллий анъаналаримиз, одатларимиз, маънавиятимиз жонкуяри ва ҳомийси. Отабой Эшонов эса акдемия президенти билан ҳамфикр, ҳамдард эдилар. Улар ҳақиқий дўст, биродар, содиқ ўртоқ эди. Уларнинг ўз Ватанларига содиқлиги, миллий ифтихор туйғулари — бир-бирлари билан ҳамдард бўлишга асосий омил эди.

Суҳбат чоғида Ҳабиб Абдуллаевнинг бир гапи ҳеч ёдимдан чиқмайди: «Агар менга ҳаётни қайта бошлашга тўғри келса, бутунлай бошқача ҳаёт тарзини танлаган бўлардим, қотиб қолган ғояларга, ҳеч қачон ишонмасдим, асл инсонийлик, ҳақиқий одамийлик туйғулари билан яшардим», деган эдилар. Мен ўша вақтда ёш бўлганлигим учун Ҳабиб аканинг сўзлари мағзини унчалик яхши тушунмаган эканман. У ўз эл-юртининг, Ўзбекистоннинг мустақил, эркин бўлишини чин қалбдан орзу этган экан.

Ўшанда, дастурхон устида менга имо қилиб:

- Шогирдингизнинг илмий даражаси борми, диссертация ёқлаганми? - деб сўраб қолди Ҳабиб ака Отабой Эшоновдан.

- Энди ёқламоқчи, - дедилар устозим.

- Сизга уч ой муддат бераман, натижасини албатта менга айтасиз, - деганди президент.

Мард, олижаноб инсоннинг изми, саховати туфайли ўша айтилган муддат ичида юридик фанлар номзоди илмий даражаси учун диссертация ҳимоя қилганман.

Отабой Эшонов адабиётимиз куюнчакларидан бири эди. Атоқли, жаҳоншумул шоиримиз Ғафур Ғуломга беҳад эътиқод қўйган, ҳатто баъзида улфатчилик ҳам қилиб туришарди. Агар уларнинг суҳбатини эшитиб қолсангиз, икки донишманд мушоҳадасининг гувоҳи бўлардингиз. Ўша машҳур «Қумлоқ» чойхонасига масалликлар кўтариб, кўп марта борганмиз. Буюк аллома шоиримизнинг суҳбатини олганмиз. Ана шундай гурунгларнинг асосий ташаббускори одатда устоз — Отабой Эшонов бўларди.

Отабой Эшонов шоиртабиат ўғли Анварни жуда ҳам яхши кўрарди. Газетада ишлаб юрган кезларимда бир куни Анварни ҳузуримга етаклаб келиб қолдилар:

- Шу ўғлим шоир бўладиганга ўхшайди, нима қилсанг ҳам бирор ишга ол, шеър ёзишини билмаган эканман, ўқиб қарасам ёзганлари етук шоирларникидан қолишмайди, - дедилар.

Анвар Эшонов «Ўзбекистон овози»да ишлай бошлагач, қулфи-дили очилиб кетди, ажойиб шоир ва журналист бўлиб етишди.

Жамолиддин Асомиддин (Алп Жамол)-ни кашф этган ҳам Отабой ака десам хато бўлмайди. Алп Жамол аввал радиода («Табассум»), кейин телевидениеда ташкил этилган «Экран хандаси»да ишлай бошлади. Кўп ҳажвий асарлар, пьесалар ёзди, элга танилди.

Мақсуд ҚОРИЕВ

(Давоми келгуси сонларда).

ЁН ДАФТАРДАГИ БИТИКЛАР

*** Ниҳолни қай томонга қараб парвариш этсанг, ўша томонга қараб ўсади.**

*** Яхши одамларга учрасанг, йўлинг ёруғ бўлгай.**

*** Баъзан дунёда ёмон одамлар кўп деб нолишади, йўқ, ундай эмас, дунёда яхшилар кўп. Аммо бир томчи сиёҳ бир коса тиниқ сувни ифлос қилгандай, бир-икки ёмон одам бутун жамиятни безовта этади.**

ЁН ДАФТАРДАГИ БИТИКЛАР

*** Ҳадеб кўҳна дунё-кўҳна дунё деб руҳиятингни эскиртма. Тарих янги замонамизни яхши англамоқни ўргатади.**

*** Қани энди, кирни ювгандек юракни ҳам ювиб бўлса.**

*** Тил бор, миллат бор.**

*** Ғаламис қилмишларинг учун одамлардан жавоб олмасанг, табиатдан оласан, чунки тепамизда Оллоҳ бор!**

Қилмиш-қидирмиш

«ҲОЖАТБАРОР» ТУМШУҒИДАН ИЛИНДИ

Тасодифан опаси Норхолнинг хонадонига келган Йўлдош, шу хонадонга совчи бўлиб келган меҳмонлар устидан чиқиб қолди. Совчиларнинг аёллари бўлак хонада, ёшлари эса Йўлдош Мелиев билан қўшни хонада эдилар. Йўлдош совчиларнинг касби-корини суриштира кетди.

- Асли ака, жарқўрғонликмиз. «Сурхон» жамоа хўжалигининг 11-бригадасида истиқомат қиламиз. Айни пайтда новвойхонада ишлаймиз, - камтарлик билан жавоб қилди меҳмон бўлмиш Рустам Зиёев.

- Новвойхона Жарқўрғондами? - қармоқ ташлади Йўлдош.

- Йўғ-е, Термиз-да! Алпомиш кўчасидаги «Наврўз» меҳмонхонасини биласизми?

- Ҳа, ҳа, - жавоб қилди мезбон Йўлдош Мелиев.

- Ана шу меҳмонхона ҳовлисининг ичида новвойхона бор. Икколамиз ўша ерда нон пиширамиз, - дея суҳбатга қўшилди совчиларнинг ҳамроҳи Отабек Мирзаев.

- Ҳа, тушундим. Ишқилиб даромад-буромад жойидами? - ўзини соддагина тутди Йўлдош.

- Ёмон эмасу, лекин ун тақчил.

- Тушундим, - деди мезбон, бу масалада ўзим сизларга ёрдамлашаман.

Тасодифан учраб қолган «ҳожатбарор»нинг ваъдаларидан новвойлар мушкули осон бўлгандек хурсанд бўлиб кетишди.

...Орадан бир-икки кун ўтгач, Йўлдош Мелиев янги танишларининг улар айтган манзилдаги новвойхонасида ҳозир бўлди. Эндигина ишларини саранжомлаб, дам олишга ўтирган новвойлар ирғиб туриб, «ҳожатбарор» акаларини қуллуқ қилиб, кутиб олишди.

- Энди-энди мен сизларга айтсам, ваъда-ваъда. Беш қоп унни опам Норхолнинг уйига тушириб қўйибман. Ҳозирча 20 минг сўм берасизлар. Қолганини кейинроқ тўғрилайсизлар. Зарур бўлса ўзим келиб олиб кетаман, - деди ичидаги қора ниятларини сездирмасликка интилиб Йўлдош.

- Раҳмат-э, ака. Илоҳим мингга киринг. Мана 20 минг сўм, - қўшқўллаб топширишди айтилган пулни новвойлар.

Фирибгар Йўлдош Мелиев ўйлаб қўйган режасининг бундай силлиқ кўчишини кутмаган экан, бироз шошиб ҳам қолди денг.

- Мен унни ҳозир олиб келаман. Фақат сизлардан илтимос, бу ҳақда опам Норхолга ҳеч нарса айтманглар, - бармоғини лабига босиб имо қилди Йўлдош.

«Ҳожатбарор»нинг бу қилиғи новвойларни бироз ҳайратга солди. Аммо мушкулларининг тез битишига бўлган умид уларни эсанкиратиб қўйди.

Йўлдош пулни олгач, «ҳозир олиб келаман» деб кетганича, новвойхонада қорасини кўрсатмади. Фирибгарнинг тузоғига ўз ихтиёрлари билан илиниб қолган бечора новвойлар энди топилганига эмас, йўқолганига куйиб юришди. Улар Йўлдошнинг «опам билмасин» деган гапини эслаб, Термиз шаҳар, Фурқат кўча, 75-уйда истиқомат қилаётган, ўзлари кечагина совчи бўлиб келган Норхол Мелиеванинг хонадонига бориб, бор гапни билишди. Норхол опа укасининг қилмиши учун минг бор узр сўраб, ўз ёнидан 20 минг сўмни «куйганлар»га тўлади.

Товламачилик билан пул топишни касб қилиб олган Йўлдош Мелиев энди каттароқ «ўлжа»ни қўлга киритиш ниятида «Барчиной» бозори атрофига «овга» чиқди. Бу сафар у биронта такси ҳайдовчисини «тинчитиб» кетишдек қабиҳ ишга қўл уришга аҳд қилганди.

Шу қора ниятлар билан бозор ёнида турнақатор турган турли русумдаги такси машиналарини зимдан кузатди. Унинг нигоҳи шу ерда турган 19 С 29 90 давлат белгиси бўлган кўк рангдаги «Тико» машинасига тушди. «Ҳайдовчиси ҳам ёш экан, ана шу қулайроқ, тўғри келади», ўйлади у ва машина томон йўл олди. Ҳайдовчи билан худди ака-укалардек қуюқ сўрашди. Бироз гурунглашди. Сўнг мақсадга кўчди:

- Ука, шу десанг 3 дона ям-янги «Тико»нинг баллонлари бор. Пул зарур бўлиб қолди, сотмоқчи эдим, - деди хаста овозда.

- Қанчадан берасиз, - сўради ҳайдовчи.

- Жуда зарурлиги учун қиммат айтмайман. Ҳар бирига ўн мингдан берсангиз бўлди, - деди Йўлдош.

Ҳайдовчи Ҳусниддин Алимов ҳам бундай «арзон» мижозни қўлдан чиқармаслик ниятида машина эшигини қулфлади-да:

- Ака, кетмай туринг. Мен ҳозир бозор ичидаги аммамдан пул олиб чиқай, - дея шошганича бозорга чопди.

Бирпасдан кейин чўнтагида 30 минг сўм пул билан қайтган Ҳусниддин Алимов «Тико»нинг олди эшигини очиб, Йўлдошни ўтиришга таклиф этди:

- Э, йўқ, йўқ. Катталар олдида ўтиришади. Бизлар бир фақир одаммиз. Биз бечораларга орқаси ҳам бўлаверади, - дея машинанинг орқа ўриндиғига ўтираркан, боягина темир панжарадан ечиб олган чилвирни пайпаслаб кўрди Йўлдош. - Ука, баллонлар бир танишимникида турибди. У автовокзалда ишлайди. Ҳозир ўша ёққа борайлик. Ишхонасида бўлса, бирга уйига борамиз-да, баллонларни олиб қайтамиз.

Йўлдош ўзи ўйлаб топган «танишини»нг идораси бўлмиш автовокзалга кириб чиққан бўлиб, машинага қайтиб келди:

- Уйига кетган экан. «Загазерно» томон ҳайданг. Танишимнинг уйи ўша томонда.

Улар айтилган жойга келишганда Йўлдош яна бир найранг ўйлаб топди. Ўзи ҳеч қачон танимаган бир хонадон ҳовлисида ўралашиб турган аёлдан таваккал қилиб бир исмни айтди-да, шу одам бу ерда яшайдими, деб сўради. Рад жавобини олгач, машинага қайти-да:

- Ҳозир келаркан. 15 минут кутайлик, - дея у кўчадаги одамларнинг сийраклашишини кутди. Ниҳоят, фурсат келди. Йўлдош эпчиллик билан чўнтагидан чилвирни чиқариб, ҳайдовчининг бўйнига солиб, торта бошлади. Кутилмаганда бўйнига тушган сиртмоқдан нафас олиши қийинлашган Ҳусниддин жон талвасасида Йўлдошнинг юзига мушт туширишга улгурди. Тўсатдан тушган мушт зарбидан Йўлдошнинг қўлидаги чилвирнинг бир учи бўшаб кетди. Ҳайдовчи бундан фойдаланиб, машинадан калитни ола-сола қочиб қолди. Йўлдош ўзининг қора ниятлари амалга ошмагач, машина рулига ўтириб, моторни ўт олдирмоқчи эди. Аммо... калитнинг ўз ўрнида йўқлиги ишга панд берди.

Бу орада ҳайдовчи Ҳусниддин Алимов кўмак сўраб, шерик топди ва қабиҳ ниятли Йўлдош Мелиевни ички ишлар бўлимига топширди...

Шундай қилиб, «ҳожатбарор»нинг фаолиятига нуқта қўйилди. Фирибгар қилмишига яраша жазосини оладиган бўлди.

Нуриддин ИБОДОВ,
Термиз шаҳар прокуратурасининг катта терговчиси, 3-даражали ҳуқуқшунос,
Собир ЁДИКОВ,
«Инсон ва қонун» мухбири

Эҳ, аттанг!

ТУНГИ ШАРПАЛАР

алоқа симларини ўғирлашаётганда қўлга тушди

Қишнинг изғиринли туни. Эл-юрт уйқуда. Тирикчиликни важ-карсон қилиб, ўғирликни одат қилган уч қадрдон Андижон туманидаги Бакиров номли ширкат хўжалиги далаларида изғиб юришарди. Улар оиласига бош, ота-онасига ёндош бўлгувчи йигитлар эди. Фойдали меҳнат билан ҳалол пул топиб, оила боқиш ўрнига ишнинг енгилини танлашган бу йигитлар ўғирлик билан пул топиб, тирикчилик ўтказиш йўлини топишганди...

Куйганёр шаҳарчасидаги бозорда учрашиб қолган икки оғайни Аҳадилло ва Зокирларнинг ҳасратлари бир жойдан чиқди.

- Эҳ, оғайни, тирикчиликдан қийналиб қолдим, - деди Аҳадилло.

- Э-э, гапирма дўстим. Мен ҳам қийналдимки, нарёғи йўқ, нима қилсак экан-а? - деди унга жавобан Зокир.

- Йўли бор, - деди Аҳадилло. - Бозорда алюмин симлар роса пул экан, топиб биз ҳам сотамизми?

- Оҳ, қанийди, - худди кўзада олтин топиб олгандай оғзининг суви келди Зокирнинг.

Икковлон яна бир дўстлари Шавкатни топиб, режани пишитдилар. Алоқа симларини ўғирлашга аҳд қилишди. Андижон шаҳридаги «Поле чудес» темиртерсак, эски-туски ёйма бозорига боришиб, симёғочга чиқадиган мослама сотиб ҳам олдилар.

Ойсиз тунда учовлон Бакиров номли ширкат хўжалиги ҳудудидаги темир йўл бўйлаб торттирган симёғочлардаги алоқа симларини мўлжалга олишди. Бири симёғочларга чиқиб, симларни узиб, шерикларига узата бошлади, қолган иккиси симларни айлантириб ўрай бошлашди. Сўнг елкаларига ташлашиб, мўмай пул ишқида оғзиларининг таноби қочиб, хурсанд бўлиб йўлга тушдилар. Қани энди бу алюмин симларни тезроқ бозорга етказишса-ю, жарақ-жарақ пул ишлашса...

Телефон алоқасининг узилгани, одамларнинг заруратдан телефон орқали гаплаша олмай, хуноб бўлаётганларининг уларга нима қизиғи бор?! Уларга ўз тирикчилиги ўтса бўлди-да?!

Ўғрилар узоққа боришолмади. Рўпарасидан чиққан тўрт нафар йигит уларни ўзлари билан идораларига боришни таклиф қилишди. «Ё фалак, осмондан тушдими булар, ердан чиқдими?!» Қочиб кетишни мўлжаллаб кўришди-ю, иложини тополмадилар. Назоратчи йигитлар анойи эмас эдилар, бирисининг билагидан сиққан эди, иккисининг юраги зирқиради...

Дастлабки тергов натижасига кўра, Куйганёр шаҳарчасида яшовчи Зокир Жоқулов, Аҳадилло Йўлдошев, Шавкат Мирзаевлар ўзаро жиноий тил бириктириб, «Ўзнефтгаз» ишлаб чиқариш технологик алоқа бошқармасига тегишли алоқа симларини ўғирлаш мақсадида симларни бўлиб-бўлиб қирқиш натижасида жами 98 минг 812 сўм моддий зарар келтирганлар.

Ишлаганга минг танга, ишёқмасга минг баҳона деганларидек, тирикчилик деб ўғриликни касб қилган нафс бандалари охир оқибат одамлар олдида юзлари қаро бўлдилар. Ўғрилар учун бу кеча ҳам биринчи, ҳам охиргиси бўлди. Улар қилмишларига яраша ҳар бири уч-тўрт йилдан озодликдан маҳрум қилиндилар.

Ўғрилик юзи қаролик, дейдилар. Энди уни ювиб бўлармикин. Минглаб юртдошларимиз, она-Ватан бойлигига бойлик қўшиб, унинг ҳар бир қарич ерини обод қилай деса-ю, бундай юзи қаролар Ватан бойликларини, ишлаб турган алоқа симларини талон-тарож қилса?! Беихтиёр уларга қараб, хайф сизга инсонлик, хайф сизга шу Ватанга фарзандлик, дегинг келади.

Улуғбек СУЛАЙМОНОВ,
Андижон туман судининг раиси,
Илҳомжон ЭГАМНАЗАРОВ,
журналист

ЭЪЛОН

Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги вазирлик биносида қуйидаги таъмирлаш ва қайта жиҳозлаш ишларини олиб бориш учун танлов эълон қилади:

вазирлик кутубхонаси учун махсус хоналарни таъмирлаш;

вазирликнинг маҳаллий компьютер тармоғини лойиҳалаштириш ва қуриш;

махсус жиҳозланган компьютер хоналарини таъмирлаш;

вазирлик биносининг айрим хоналарини таъмирлаш.

Танловда қатнашиш учун мулкчилик шаклидан қатъий назар, барча корхона, ташкилот ва фирмалар таклиф этилади.

Танловда иштирок этиш ва танлов ҳужжатларини олиш учун ҳар куни (дам олиш кунларидан ташқари) соат 9.00 дан 18.00 гача Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигига (1-хона) мурожаат қилишингиз мумкин.

Манзил: Тошкент шаҳри, Сайилгоҳ кўчаси, 5-уй.
Маълумотлар учун телефонлар: 133-75-00, 133-90-13.

Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги Тендер комиссияси

МУАССИС
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИ

Бош муҳаррир Файзулла ҚИЛИЧЕВ

ЖАМОАТЧИЛИК КЕНГАШИ
Ғайбулло РАҲИМОВ
Шуҳрат РЎЗИНАЗАРОВ
Эркин ҚУДРАТОВ
Шавкатжон МАВЛОНОВ
Аслиддин БОЛИЕВ
Абдил ТЎХТАШЕВ

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ
Шуҳрат ФАЙЗИЕВ
Ғафур АБДУМАЖИДОВ
Рўзибой САИДОВ
Нормейли НОРПЎЛАТОВ
Миршоҳид МИРҲАМИДОВ

Индекс: 646882
«ИНСОН ВА ҚОНУН» газетаси таҳририяти компьютер базасида терилди ва саҳифаланди. А-2 бичимда, 2 босма табоқ ҳажмида, офсет усули билан «ШАРҚ» нашриёт матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида босилди. Корхона манзили: Тошкент шаҳри, Буюк Турон кўчаси 41-уй. Буюртма Г-945 Тиражи-10.000. **Босишга топшириш вақти 21.00**
Босишга топширилди 20.00

Навбатчи:
С.ҚИЛИЧЕВА
Компьютерда оригинал макет тайёрловчи:
Л. КУЛИШОВА
Компьютерда матн терувчи:
М. ДЎСТОВА

700047, Тошкент шаҳри, Сайилгоҳ кўчаси-5.
Тел: 132-14-18 (умумий бўлим), 133-70-65
«Инсон ва қонун» газетаси 1998 йил 2 июлда Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасида 00141- сон билан рўйхатдан ўтган.
МАНЗИЛИМИЗ

Таҳририятга юборилган қўлёзмалар эгаларига қайтарилмайди. Муаллифлар фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқ қилиши мумкин. Факт ва далиллар тўғрилиги учун масъулият муаллифлар зиммасидадир.